קנין הלכה

4

מראי מקומות

מס׳ 9

חודש אדר תשפ"ה

יו"ד הלכות נדה

סימן קצו סעיף יב - סימן קצח סעיף ל

Dirshu
דרשו ד' ועזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

קנין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן קצו

סעיף יב

מקור הדין הוא בב"י בשם הסמ"ק, ועיקרו מיוסד על הדין המבואר לעיל [סעיף יא] שהפולטת ש"ז בתוך ז' נקיים סותרת יומה, דהיינו שיום זה של הפליטה אינו עולה לה לנקיים, וכיון שאנו מסופקים שמא פליטת הש"ז נמשכת שש עונות א"כ עלינו לחוש שארבעה ימים [ויום התשמיש הוא הראשון שבהם] אינם עולים לספירתה, ותמשיך לספור אחרי שיעברו ד' ימים אלו.[1](ג)

כתב החכמת אדם [כלל קיז סט"ו] דבאותן ד' ימים שאינם עולים לספירתה, מ"מ תבדוק עצמה בהם כיון שהיא בתוך ימי ספירתה. [וכתב בספר חוט שני דאם שכחה לבדוק בימים אלו אין זה פוסל בדיעבד].

הט"ז [ס"ק יא] והש"ך [נקודות הכסף] נחלקו אם צריך להמתין צ' ימי הבחנה כדי להבחין אם הולד הוא מימי נידותה או מימי טהרתה, שהט"ז הצריך הבחנה, והש"ך כתב שאין צריך כיון שהוא ולד כשר, וכתבו כמה אחרונים להקל כהש"ך, [תורת השלמים, כרתי ופלתי].

ועיין בשיעורי שבט הלוי שביאר שיסוד המחלוקת הוא, דהט"ז סובר כהמהרש"ל שבן הנדה הוי פגם ייחום, וכמו בנכרי הבא על בת ישראל דאף שאין הולד ממזר מ"מ הוי פגם בייחוסו, ולכן הצריכו בזה הבחנה, והש"ך סובר דבן הנדה אינו פגם ייחום אלא פגם במידות, ולכן אין צריך בזה הבחנה.

ביאורים והערות

1. <u>תוספת עיון</u>

עיין ש"ך [ס"ק כד] שכתב דנחלקו הרא"ש והסמ"ק באשה שטעתה ושימשה ביום השביעי אחר שהאיר היום, דלהרא"ש בכה"ג אין פליטת ש"ז סותרת כיון שמקצת היום ככולו ונמצא שנסתיימו ימי ספירתה, [אף שעדיין לא נגמרו שבעת הימים הנקיים, ואם ראתה דם סתרה הכל דנמצא שאין ז' ימים נקיים, מ"מ ש"ז אינה סותרת]. וכתב הש"ך דמלשון הסמ"ק משמע דחולק, וסובר שרק אחרי שנגמרו לגמרי הז' נקיים אין ש"ז סותרת, אך ביום השביעי סותרת.

הלחם ושמלה הקשה דלכאורה לא יתכן לומר שש"ז תסתור ביום השביעי, שהרי בגמ' [דף סט:] מבואר שמדין התורה זבה יכולה לטבול בבוקר יום השביעי ולשמש, אבל אמרו חכמים שלא תעשה כן שמא אח"כ תראה דם ותסתור ספירתה למפרע, ואם נימא דגם ש"ז שפלטה סותרת א"כ איך תשמש, והרי מיד אחר תשמיש עלולה לפלוט את הש"ז ולא יעלה לה אותו יום לספירתה. ועל כרחנו לומר שש"ז אינה סותרת אחרי ספירת מקצת היום [או שננקוט כהראב"ד דס"ל דש"ז אינה סותרת אלא לענין טהרות ולא לבעלה].

וכתב בשיעורי שבט הלוי דנקטינן כהש"ך בשם הסמ"ק דרק אם טעתה אחר כלות הז' ימים אינה סותרת, הא אם טעתה ביום השביעי סותרת אותו יום ומשלימה יום ספירה נוסף.

ליקוט תשובות האחרונים

(א) <u>בעל שלא מוכן לשמור טהרת המשפחה</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי דבמקרה שהאשה חזרה בתשובה והבעל עדיין לא עשה כן, לפעמים מתעוררת שאלה שהבעל בא עליה בעל כרחה בתוך ז' נקיים, האם תצטרך להמתין עתה ד' ימים לפני שתמשיך ספירתה ותטבול. וכתב דבאופן זה יש מקום להתיר לסמוך על קינוח כל הבית החיצון ורחיצתו [הנזכרים להלן סעיף יג, ועיי"ש בש"ך (ס"ק כה) שכתב דבציור שטעתה ושימשה גם להרמ"א יש להקל לסמוך על קינוח ורחיצה].

<u>המסופקת במנין ז' הנקיים</u>

אשה המסופקת במנין ז' נקיים ואינה יודעת מתי עליה לטבול, כתב החכמת אדם שצריכה להחמיר משום דהוי ספק דאורייתא. ובספר לבושי עוז הביא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאף אם לא ראתה בהרגשה רק מצאה כתם שטומאתה דרבנן, מ"מ יש להחמיר בספק אם עברו ז' נקיים, משום דהיא בחזקת טומאה עד שיעברו בודאות ז' נקיים.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף יג

משנה פ"ח מקואות מ"ד האשה ששימשה ביתה וכו' עד כאילו לא טבלה. גמ' דף מא: למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה וכו' עד דף מב. שאי אפשר לה שלא תפלוט.

הראשונים למדו מהמשנה במקואות שע"י כיבוד הבית החיצון וקינוחו יוצאת כל הש"ז, ומעתה אין חשש שתפלוט ש"ז, והב"י הביא דיש מהראשונים שהצריכו קינוח עם רחיצה בחמין. ודעת הרמב"ן דה"ה אם הלכה אחר התשמיש תלינן דנפלטה כל הש"ז, אך הרא"ש והרשב"א החמירו בזה.[2]

<u>להלכה</u>: השו"ע הביא את העצה לצאת מחשש פולטת ע"י קינוח הבית החיצון או ע"י רחיצתן בחמין, ואז תוכל לספור ז' נקיים משעה שיפסק דמה ולא תצטרך להמתין ד' או ה' ימים, והרמ"א הביא את דברי הסמ"ק והגמי"י שאין לסמוך על זה למעשה כיון שאין אנו בקיאין לקנח יפה.
מלבד זה כתב הרמ"א דלמאי דנקטינן [סעיף יא] דממתינין ה' ימים אף בלא שימשה קודם ראיית הדם, דגזרינן לא שימשה אטו שימשה, ה"נ לא יועיל קינוח והדחה אף אם היינו בקיאין לקנח ולרחוץ היטב.

סימן קצו

סעיף א

הראשונים העירו שבפסוקי התורה בפרשת נדה וזבה לא נזכר ענין הטבילה כלל, ורק לענין הנוגע במשכבה מפורש בתורה ענין הטבילה, וכן בבעל קרי ובאשה ששימשה. והביאו הראשונים כמה מקורות לדין טבילת נדה:

א. בגמ' שבת [דף סד:] איתא והדוה בנדתה בנדתה תהא עד שתבוא במים, והובאה דרשה זו ברש"י [שבת דף יג: ד"ה בנדת] ובתום' [יבמות דף מז. ד"ה במקום].

ביאורים והערות

2. <u>תוספת עיון</u>

הכרתי ופלתי הקשה על המשנה במקואות דמכבדת את ביתה להפליט ש"ז, למה אין בזה איסור השחתת זרע. ותירץ דרוב הזרע הראוי להריון נקלט תיכף ורק מיעוטו נקלט עד ג' ימים, והזרע שנקלט אין רחיצה פולטתו כלל, ולכן מותרת לרחוץ ולקנח הש"ז שעדיין לא נקלט כיון שעל הרוב לא יהא נקלט עוד.
והמג"א [או"ח סי' תרו ס"ק ח] כתב דלהסוברים דטעם מנהג הטבילה בערב יוה"כ הוא משום טומאת קרי, א"כ אשה ששימשה תוך ג' ימים צריכה לכבד את ביתה בחמין כדי שלא תפלוט ש"ז. והוסיף המג"א דזה דוקא אם לא היה סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה, דאז הרגילות להתעבר ויש לחוש שתשחית זרע ההריון. והכו"פ כתב דלפי תירוצא הנ"ל [שרוב הזרע הראוי להריון נקלט תיכף] אין חשש, ומותרת בכל זמן לכבד את ביתה בחמין.
רעק"א [מהדו"ק סי' עא] תמה על המג"א, דלפי הראשונים הסוברים דאשה מצווה על השח"ז, אין מקום לחלק בין סמוך לטבילתה או שלא בסמוך, דסו"ס היא מוזהרת ע"ז, והניח רעק"א את דברי המג"א בצ"ע. המ"ב העתיק את דברי המג"א ואת דברי רעק"א הנ"ל, אמנם לפי דברי הכו"פ אין לחוש להשח"ז בזה.
והנה הדרישה כתב שאשה לא תרחץ בתוך ג' ימים לתשמיש ששימשה בסמוך לטבילתה או בסמוך לוסתה, משום שזמנים אלה מסוגלים להתעבר ויש לחוש שתקלקל זרע העיבור, וכתב בשיעורי שבט הלוי שלא נהגו כן.
ולענין בדיקה שבודקת אשה אחר תשמיש, כתבו האחרונים דאין חוששין שמשחיתה בזה את זרע הבעל, כי הבדיקה אינה מגיעה עמוק לפנים, והש"ז שנשאר במקום הבדיקה אינו עומד להיקלט.

קנין הלכה

מראי מקומות

ב. הבה"ג [מובא בתוס' חגיגה דף יא. ד"ה לא] למד זאת בק"ו מהנוגע במשכבה הטעון טבילה, כ"ש בנדה עצמה.

ג. ר"ת [תוס' יבמות דף מז:] הביא את הפסוק "אך במי נדה יתחטא", ודרשו בגמ' [ע"ז דף עה:] מים שהנדה טובלת בהם, ומכאן שנדה טעונה טבילה.

ד. הרמב"ם [פ"ד איסו"ב ה"ג] הביא דרשה שנאמר ורחצו במים [גבי אשה ששימשה] זה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול. וכבר העירו דלא מצינו מקור בחז"ל לדרשה זו של הרמב"ם, ועיין שו"ת חת"ס [סי' קצד].

<u>סעיף ב</u>

<u>טבילה בזמנה</u>

בגמ' [דף ל: ויומא דף ח.] נחלקו תנאים אם אמרינן דטבילה בזמנה מצוה או לא, והנפקא מינה היא באשה שמסופקת באיזה יום זמן טבילתה, דאם טבילה בזמנה מצוה, טובלת בכל יום שיש בו ספק אולי הוא זמן טבילתה [אף שאסורה לשמש ולעסוק בטהרות עד שתטבול ביום שבו בודאי נטהרת], ולמ"ד טבילה בזמנה אינה מצוה די בזה שתטבול לבסוף ביום שבודאי נטהרת.

<u>להלכה</u>: תוס' [דף ל. ד"ה ושמע] מביאים שרבינו חננאל פסק דטבילה בזמנה מצוה, ור"ת פסק דטבילה בזמנה אינה מצוה. ר"ת הביא ראיה לשיטתו שזה לא מצוה, מהמנהג המקובל שאין נדה טובלת בסוף ז' ימים לראייתה אלא לאחר שספרה ז' נקיים, אף שאין זה מן הדין רק מחמת חומרא דר"ז. ועיין בב"י שכתב דדעת ר"ח היא, דכיון שרבנן הסכימו לחומרא דר"ז, הרי זה כתקנ"ח האוסרת לטבול קודם שיכלו ז' נקיים, וכאשר כלו ז' נקיים הרי זה זמנה.

<u>טבילה בשבת</u>

בגמ' [ביצה דף יח.] מבואר דאדם מותר לטבול מטומאתו בשבת, דאף שאסרו לטבול כלים טמאים משום דמיחזי כמתקן, מ"מ אדם שאני דנראה כמיקר. והב"י הביא את דברי המרדכי בסוף הלכות נדה [שבועות סי' תשנב] שאין לנשים לטבול בשבת כיון שהטבילה אינה בזמנה, דהא סופרת ז"נ מחומרא דר"ז. והקשו הפוסקים דהא בגמ' [בביצה] הנ"ל מפורש דלא גזרו איסור כלל על טבילת אדם בשבת. ותוס' [שם דף יח: ד"ה כל] הביאו גמ' ערוכה [יומא דף פח.] דאף למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה, מ"מ טובלים כל חייבי טבילות אפילו ביום הכיפורים [וכ"ש בשבת בעלמא].

וכתב בתרומת הדשן [סי' רנה] דאף שאכן מן הדין לא גזרו על טבילת אדם בשבת משום דמיחזי כמיקר, מ"מ האידנא שנהגו שאדם אינו רוחץ כלל בשבת אף בצונן, אין הטובל בשבת נראה כמיקר, ולכן אף שמן הדין אין תקנת חכמים שאסרה את הטבילה, מ"מ נהגו להחמיר שלא לטבול בשבת אלא בשני תנאים:

א. כאשר יש בדבר מצות עונה או פו"ר, דהיינו רק כאשר בעלה בעיר.

ב. אם לא היתה יכולה לטבול מקודם, אך אם היתה יכולה ודחתה טבילתה שלא מחמת האונס, נהנו להחמיר שלא לטבול.

<u>להלכה</u>: השו"ע אינו מביא שום איסור על טבילה בשבת, והרמ"א כתב שנהגו בשתי ההגבלות שכתב התרומת הדשן, שלא תטבול בשבת אלא אם בעלה בעיר ובתנאי שלא היתה יכולה לטבול קודם לכן, והוסיף הרמ"א דבמקום שאין מנהג אין להחמיר.

קנין הלכה

מראי מקומות

כתב הסד"ט דאף במקום שאין מנהג להחמיר אין להתיר אם דחתה בלא שום מניעה, והחכמת אדם התיר בכל גווני.(ג)

<u>טבילה בחמין</u>

עיין פת"ש [ס"ק ב] שהביא משו"ת חכ"צ [סי' יא] שאסר בהחלט לטבול בחמין בשבת משום גזירת רחיצה בחמין, ורק הסכים להתיר לטבול בבין השמשות דכניסת השבת, ולא תבוא לביתה עד הערב. גם בשו"ת נוב"י [תניינא סי' כד] אסר לטבול בחמין.

הסד"ט [ס"ק טז] הביא משו"ת דברי יוסף לימוד זכות על המנהג לטבול בחמין, וטעמו דכשם שהתירו גזירת רחיצה בחמין למצטער, [כמבואר ברמב"ם המובא בחידושי רעק"א לשו"ע או"ח ריש סי' שכו], כן י"ל דהנשים מצטערות בטבילה בצונן, וסיים הסד"ט דאין למחות ביד המקילים.(ד)

<u>טבילה במוצאי שבת</u>

עיין ברמ"א שהביא מהאגור והמהרי"ל שאשה שדחתה טבילתה לא תטבול גם במוצאי שבת, והטעם משום שטבילה זו יש בה קולא שמרחיקין את החפיפה מן הטבילה, והיינו דעושין את עיקר החפיפה מערב שבת, [ולא במוצאי שבת כדי שלא תהא מהומה לביתה, עיין בסי' קצט דלמעשה כתב הש"ך (ס"ק ט) לרחוץ בער"ש ולחזור ולחוף במוצאי שבת], והטבילה במוצאי

ליקוט תשובות האחרונים

(ב) <u>המנהג בטבילה בליל שבת</u>

כתב בערוך השולחן דכהיום המנהג לטבול אף שהיה באפשרותה לטבול קודם, וכן כתב בספר טהרת ישראל ובשיעורי שבט הלוי דלמעשה שרי לטבול בכל השנה חוץ מט' באב ויוה"כ.

ובספר לבושי עוז הביא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל להחמיר במקרה שדחתה ללא סיבה. והביא מעשה באשה שבדקה ביום ראשון לנקיים ומצאה מראה מסופק, ולא שאלה לחכם באותו יום אלא אחר כמה ימים, והחכם טימא את המראה והוצרכה לספור מחדש ונפל ליל טבילתה בליל שבת, והורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שלא תטבול בליל שבת כיון שפשעה בזה שלא שאלה באותו יום ואז לא היתה טבילתה נופלת בשבת. גם בספר חוט שני כתב שלא לטבול בשבת אם היתה אפשרות לטבול קודם לכן, אמנם אם חזר בעלה לעיר ביום ו' מותרת לטבול בליל שבת.

<u>הגדר של אונס שבזה התירו לכתחילה</u>

לגבי השאלה מה נקרא אונס לענין שתהא מותרת לטבול בשבת, נקטינן דכל שעשתה כן מחמת קצת חולי או כאב מיקרי אונס, וכן אם עשתה כן מחמת איזה חומרא או מחמת שאין בעלה בעיר. אמנם אם נמנעה מלטבול בימות החול משום שחששה שירגישו בזה בני אדם ורצתה להסתיר את טבילתה, כתב בשיעורי שבט הלוי וכן בספר חוט שני דזה לא מיקרי אונס.

<u>טבילה כשאין בעלה בעיר</u>

עיין בשיעורי שבט הלוי שהביא מהזוהר, שיש סכנה אם תטבול אשה כשאין בעלה בעיר שלא ידבק בה רוח טומאה [ואין נ"מ בין טבילה בחול או בשבת לענין זה], ועי"ש במה שהביא משו"ת שבות יעקב [ח"ג סי' עז] עיצה איך לנהוג בשעת הצורך כאשר צריכה לטבול כשאין בעלה בעיר.

(ג) <u>המנהג של טבילה בחמין</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי דגדולי הדורות שתקו ולא מיחו על טבילה בחמין, והוסיף דבזמנינו אנו יודעים שהרבה נשים ימנעו מלטבול בשבת אם לא יהיו המים חמים.

ובספר חוט שני כתב דיש להימנע מטבילה בחמין, אלא יטבלו בפושרין [והיינו שאין נהנים מחמימות המים], ורק בשעת הדחק היקל כגון אם זה יגרום לדחיית הטבילה.

קנין הלכה

מראי מקומות

שבת מופלגת מההפיפה, ולא הקלו בזה אלא כשלא היתה יכולה לטבול קודם לכן.(ד)

<u>טבילת אלמנה בליל שבת ובמוצאי שבת</u>

עיין דרכי משה [ס"ק ד] שהביא את דברי המהרי"ל שהנושא אלמנה אסור לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת משום דהוי כקונה קנין, דבאלמנה אין חופה קונה רק ביאה [כמבואר בשו"ע או"ח סי' שלט ס"ה], ולכן אל תטבול האלמנה בליל שבת הואיל ואסור לבוא עליה, והוסיף המהרי"ל דממילא לא תטבול גם במוצאי שבת כיון שאין זו טבילה בזמנה.

והנה המשנ"ב [סי' שלט ס"ק לב] הביא את דברי השו"ע באה"ע [סי' סב ס"ה], דאם כבר נתייחד עם האלמנה מבעוד יום יחוד גמור הראוי לביאה קנאה ומותר לבוא עליה בשבת, אך כל זה אם היתה טהורה, דאם לא היתה טהורה אין זה יחוד הראוי לביאה [וגם אסור להתייחד עמה יחוד גמור], וממילא אין לה לטבול בליל שבת כיון שלא יוכל לבוא עליה בשבת משום דהוי כקונה קנין.

והרמ"א הביא את דברי המהרי"ל שלא תטבול גם במוצאי שבת, ואח"כ הביא דיש מקילים ומתירין לטבול גם במוצאי שבת, כיון שמה שלא טבלה בשבת היה מחמת חשש איסור. ולדינא כבר הובא לעיל דנקטינן להקל בטבילה במוצאי שבת בכל גווני, כיון שבלאו הכי אין מקפידין כ"כ מלעשות חפיפה בלילה.

<u>סעיף ג</u>

גמ' דף סז: אמר רב נדה בזמנה אינה טובלת אלא בלילה וכו' עד שמא תבוא לידי ספק.

בגמ' מבואר דאף לאחר שהנהיגו שכל נדה סופרת ז"נ והנהיגו לדון כל אשה כספק זבה, וזבה מותרת מן התורה לטבול ביום השביעי, מ"מ אסרו חכמים על הזבה לטבול ביום השביעי שמא תבוא לידי ספק, ופירש"י שמא תשמש אחר הטבילה ובזה תבוא לידי ספק כרת, שאם תראה אחר התשמיש ביום השביעי תסתור את הז"נ ונמצאה זבה למפרע.

מלבד האיסור הזה לטבול ביום השביעי, אסרו חכמים לטבול אף ביום השמיני או אח"כ מחשש סרך בתה, שמא תראה בתה שהיא טובלת ביום ותסבור שטובלת ביום השביעי.[3]

וכתב הקיצור שו"ע שגם בזמן בין השמשות לא תטבול עד שיהא בודאי לילה, בין אם טובלת ביום השביעי ובין אם טובלת ביום השמיני. [ועיין חכ"צ (סי' יא) שלענין טבילת ליל שבת בחמין התיר לטבול בין השמשות כדי שלא תטבול בחמין בשבת].

והחכמת אדם כתב דלענין טבילת יום השמיני, המורה הסומך על שיטת ר"ת [תוס' דף כז:] לטבול ביום בסמוך לחשיכה, אין מזניחין אותו.

ביאורים והערות

3. כתב החכמ"א דאף שאשה מצניעה את הטבילה מ"מ בתה יודעת.

ליקוט תשובות האחרונים

(ד) <u>הנהוג בזמנינו בטבילה במוצ"ש</u>

בשיעורי שבט הלוי ובספר חוט שני כתבו דיש להקל לטבול בכל גווני במוצאי שבת אף כשהיתה יכולה לטבול קודם לכן, והטעם משום דהאידנא אין מקפידין כ"כ על חפיפה מבעוד יום, וחופפת בלילה [ועושה כן במתינות ושוהה הרבה זמן, שלא תהא מהומה לביתה], ולכן רשאית לטבול במוצאי שבת ותחוף אז היטב ובמתינות, [ומ"מ תחוף גם מערב שבת].

קנין הלכה

מראי מקומות

יציאה מביתה לבית הטבילה

עיין ש"ך [ס"ק ו] שהביא בשם הב"ח, דאשה שחופפת בביתה והולכת לבית הטבילה רק לצורך טבילה, אל תלך לשם מבעו"י משום סרך בתה. [אמנם אם יוצאת מביתה בסמוך לחשיכה באופן שלא תגיע לבית הטבילה עד חשיכה אין לחוש]. ומשמעות הדברים הוא דקאי גם על יום שמיני ולא רק על יום שביעי.

ואם חופפת בבית הטבילה מותרת לצאת שעה או שתים קודם חשיכה מביתה.

עיין ש"ך [ס"ק ח] שדן באשה שטבלה בלילה ולמחרת התעוררה שאלה על הטבילה הראשונה [כגון שמצאה חציצה], שלכתחילה תחמיר שלא לטבול למחרת ביום אף שהוא כבר יום השמיני, ובדיעבד שרי. ולכאורה צ"ע מש"כ הש"ך דבדיעבד שרי, והרי בכל גווני שעברה וטבלה ביום השמיני שרינן בדיעבד כמבואר לקמן [סעיף ה], וכך הקשה הלחם ושמלה.

והחכמת אדם [כלל קיח ס"ז] כתב דמש"כ הש"ך דבדיעבד שרי, אין הכוונה בדיעבד לאחר שטבלה [דזה שרי בכל גווני וכנ"ל], אלא אם יש קצת דוחק, דלא גזרו כולי האי משום סרך בתה.

טבילת כלה ביום

כתב הרמ"א דכלה מותרת לטבול ביום, משום שאינן באות אצל החתן עד הלילה. וכתב הש"ך דקולא זו נאמרת רק לגבי יום השמיני ולא לגבי יום השביעי, אבל האחרונים חלקו והתירו גם ביום השביעי [דגול מרבבה, פנים מאירות, סד"ט, שו"ת רעק"א מהדו"ת סי' עא, וכ"כ החזו"א סי' צג].

אמנם לא התירו רוב האחרונים ביום השביעי אלא אם החופה נערכת בלילה, דאכן אינה באה אצל החתן עד הלילה, אבל אם עושין את החופה מבעוד יום אין להתיר.(ה)

סעיף ד

גמ' דף סז: אתקין רב אידי בנרש וכו' עד משום אבולאי.

עיין פת"ש [ס"ק יא] שהביא מספר חמודי דניאל דלכאורה נראה שאין להתיר לטבול ביום השמיני מחמת האונס, אלא כשהוא אונס כללי לכל הנשים שבעיר. והלחם ושמלה העיר מדברי השו"ע שגם אם יראה לטבול מחמת צינה מיקרי אונס, ומשמע דזה אף אם רק היא יראה ולא כל הנשים. וכן הקשה מהרמב"ם שהתיר אף אם היא חולה ואינה יכולה לטבול בלילה.4(ו)

ביאורים והערות

4. **תוספת עיון**

טבילה ביום השביעי לנקיים במקום אונס ממושך

הב"ח [אות ח] כתב בפשיטות שאם יש אונס שמחמתו לא תוכל לטבול בשמיני ובתשיעי וכו' בין ביום ובין בלילה, ויכולה לטבול בשביעי ביום מותרת לטבול, אמנם חייבת להסתיר הטבילה מבעלה עד הערב, והביאו הסד"ט והחכמ"א [כלל קיח] את דבריו. ובשו"ת חת"ס [סי' רב] כתב דמדברי הב"י משמע שלעולם אין להקל לטבול בשביעי ביום.

בשיעורי שבט הלוי הובא מעשה שנשאל בו החזו"א, שהיו צריכים לעלות לספינה ביום השביעי ולהפליג לזמן ממושך, ואם לא תטבול

ליקוט תשובות האחרונים

(ה) **טבילת כלה כשהחופה מבעוד יום**

בשו"ת שבט הלוי כתב לדינא דאם החופה ביום אין לטבול ביום השביעי, ובספר בדי השולחן הביא דרעק"א [שו"ת מהדו"ת סי' עא] היקל גם כאשר החופה ביום, אם לא יתייחדו עד הלילה. ולגבי חופה הנערכת ביום השמיני, הביא בספר בדי השולחן בשם ספר מי נדה וספר טהרת ישראל שהתירו לטבול ביום אף שהחופה נערכת ביום, ובתנאי שלא יתייחדו עד הלילה.

(ו) **טבילה ביום השמיני באונס פרטי**

כתב בשיעורי שבט הלוי שיש לחוש לדברי החמודי דניאל ולא להתיר אלא באונס הניכר לכל. גם בספר חוט שני החמיר כדברי החמ"ד משום שבגמ' נקטו דוקא דוגמאות של אונס כללי.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ה

מקור הדין ברשב"א והובא בטור.

עיין ש"ך [ס"ק יא] שכתב דטוב להחמיר אם טבלה בשביעי ביום לחזור ולטבול, אמנם כתב בשיעורי שבט הלוי דנראה שלא תברך על טבילה זו כיון שאינה נצרכת אלא לדעת מקצת הראשונים.
ועיין חכמת אדם [כלל קיח ס"ו] שהוסיף דאם טבלה ביום השביעי קודם הלילה צריכה לטבול שנית, משום דבזה יש חשש קרוב שיבוא עליה.

סימן קצח

סעיף א

גמ' עירובין דף ד. אמר ר' חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. דף ד: חציצין דאורייתא נינהו וכו' עד היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה.

מקור הדין שצריכה לטבול כל גופה בבת אחת הוא בב"י בשם הספרא פ' אמור , דילפינן מקרא ורחץ בשרה במים ובא השמש וטהר, מה ביאת שמשו כולו כאחד אף ביאתו במים כולו כאחד.
יש להבחין בין טבילה שאינה שלימה לבין חציצה. אם טבלה והיה חלק מגופה מחוץ למים, אפילו קצה שערה אחת, אין זו טבילה שלימה וה"ז פסול מן התורה, אף אם אינה מקפדת כלל על אותו מקצת [סד"ט ס"ק א], אך אם טבלה כולה במים, אך דבוק בגופה דבר המונע ביאת מים הרי זו חציצה, ונאמרו בזה הכללים המבוארים בגמ' עירובין [דף ד:] דמן התורה דוקא רובו המקפיד חוצץ, וגזרו מדרבנן על רובו אף כשאינו מקפיד, וכן גזרו על מיעוט המקפיד, ובאופן שיש תרתי לטיבותא דהיינו מיעוט ואינו מקפיד לא גזרו בזה.
בביאור הא דבמיעוט שאינו מקפיד אין חציצה כתב רש"י [סוכה דף ו.] דכיון שאינו מקפיד להסירו הו"ל כגופו, שאין סופו ליטלו ובטל לגביה. וזה לשון הרמב"ם [פ"א מקואות הי"ב] על מיעוט, "שאינו מקפיד עליו ואינו שם אותו על לב" עכ"ל, והיינו דמתוך שהאדם אינו מקפיד ואינו שם אותו על לב, אין הוא רואה כאן דבר נוסף על גופו אלא ה"ז כבטל לגופו.[5]

ביאורים והערות

בשביעי ביום לא תוכל להיטהר כל משך זמן ההפלגה, והחזו"א אסר לטבול. [ואולי התם שאני שלא היה באפשרותה להסתיר הטבילה מבעלה, וגם חזרה לביתה מבעו"י שהרי עלו ביחד לספינה, ובכה"ג אפשר שגם החכמ"א לא היקל]. ועיין שם מש"כ בזה השבט הלוי.
גם מובא שם משו"ת חת"ס [סי' קצז] בציור שהיה אונס שלא יכלה לטבול בלילה, ונתן הרב השואל עיצה שלא תמתין ה' ימים מתחילת ראייתה רק ד' ימים, ותעשה הפסק טהרה ותתחיל למנות ז' ימים, וכן תעשה הפסק טהרה נוסף למחרת אחרי ה' ימים מתחילת ראייתה, שבאופן זה תוכל לטבול ביום השמיני לספירתה הראשונה שהוא היום השביעי מהפסק הטהרה השני, והחת"ס שיבח עצה זו.

5. <u>תוספת עיון</u>

עיין בספר חוט שני שהביא שהטעם הא דמן התורה אין חציצה במיעוט המקפיד, כתב הסד"ט [ס"ק א] שגם בזה משום דאותה חציצה בטלה לגופה [כמו באינו מקפיד] מתוך שהיא מיעוט. והחזו"א [סי' צה ס"ק ג] כתב שאין הטעם משום ביטול לגוף דהא מקפיד עליו, אלא דמן התורה אין למיעוט חציצה די חשיבות לחוץ ולהבדיל בין גופו לבין המים, וכיון שכולו תוך המים ורובו נוגע במים, החשיבתו התורה לטבילה.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>דבר שדרך בני אדם להקפיד עליו לפעמים</u>

מקור הדין הוא בראב"ד בספר בעלי הנפש, ועיי"ש שכתב לגבי טבעת, דאף שאינה מקפדת עליה בשעת טבילה, מ"מ אם בשעת לישה מקפדת להסירה ה"ז בגדר קפידא וחוצץ. וכתב בשו"ת זכרון יוסף [הובא בפת"ש ס"ק א] שהכוונה דוקא בדוגמת לישה שהיא דבר המזדמן לעיתים מזומנות, אבל אם מקפדת להסירה רק בזמן מאורע שאינו רגיל להזדמן בכל עת אלא לעיתים רחוקות, ה"ז בטל.

בביאור לשון השו"ע "שדרך בני אדם לפעמים להקפיד", עיין ב"י וב"ח שביארו שהכוונה שדרך רוב בנ"א להקפיד ע"ז לפעמים. ועיקר הכוונה בדין זה הוא לחדש דדי בזה שמקפידים לפעמים וא"צ להקפיד עכשיו, ולא באו לדון עתה בנידון רוב ומיעוט שיתבאר להלן. והט"ז [ס"ק ב] ביאר באופן אחר, דמירי שרק מקצת בני אדם מקפידים ע"ז לפעמים, וקמ"ל דכיון שגם היא מקפדת ע"ז לפעמים לכן הוי חציצה. ועיין סד"ט [ס"ק ד] שכתב שמדוייק מהט"ז דאם בני אדם אחרים לא קפדי כלל, והיא עצמה אינה מקפדת עתה רק לפעמים, באופן זה אין חציצה. וכתב הסד"ט דאין זה נראה ולא נתכוונו הטור והשו"ע אלא בביאור הב"י והב"ח הנ"ל.

הראשונים נחלקו בדיני חציצה אי אזלינן בתר רוב בני אדם או בתר האדם עצמו:

א. דעת הרשב"א [ספר תורת הבית] דהכל תלוי בדעת רוב בני אדם, שאם הם מקפידים ה"ז חוצץ אף אם היא אינה מקפדת דבטלה דעתה, וכן איפכא, אם רוב בנ"א אינם מקפידים אין זו חציצה אף אם היא מקפדת, דגם בזה בטלה דעתה.

ב. בדעת הרמב"ם [פ"ד מקואות הט"ו] והטור כתב הב"י דנראה שאם היא מקפידה הרי זה חוצץ אף אם רוב בנ"א אינם מקפידים. [ובדעת הרמב"ם באופן שרוב בנ"א מקפידים והיא אינה מקפדת, הסתפק הב"י אי ס"ל דלא חייץ כדמשמע מפשטות לשונו, והניח בצ"ע. והסד"ט (ס"ק ה) כתב להוכיח שהרמב"ם מודה בזה להרשב"א דיש בזה חציצה].

בשו"ע הובא רק הציור שרוב בנ"א קפדי והיא אינה מקפדת דיש בזה חציצה, ולא הובא הציור שהיא מקפדת ורוב בנ"א אין מקפידים, והש"ך [ס"ק ב] הביא את פסק הרמב"ם שיש בזה חציצה, ושכן כתב הד"מ בשם המרדכי (ז)

במש"כ הרמ"א שלכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים גזירה אטו דברים החוצצים, מקורו בשערי דודא, ושם איירי לענין בגדים וחוטים רפויים וכיוצ"ב, אמנם בט"ז [סוף ס"ק ג] משמע דקאי גם לענין סוגי חציצה שאין מקפידים עליהם.(ח)

ליקוט תשובות האחרונים

(ז) **<u>דבר שהרוב מקפידות אבל יש זמנים שאינם מקפידות</u>**

כתב בספר חוט שני דאף דאמרינן דאם דרך רוב בנ"א להקפיד ה"ז חוצץ אף אם היא עצמה אינה מקפדת, מ"מ אם אצל רוב בנ"א ישנם זמנים או מצבים שאינם מקפידים, בזה אין לומר דבטל דעת המיעוט. [עיי"ש שכתב זאת לענין סוג נקודות שחורות המופיעות על עור הפנים ודרך רוב נשים להקפיד עליהן, דל"א דמעתה הוי חציצה גם לגבי אשה שאינה מקפדת, והטעם משום שגם אצל המקפידות ישנם זמנים או מצבים שאינם מקפידות, ולכן אין אומרים דבטלה דעתה של אשה שאינה מקפדת להסיר].

(ח) **<u>דברים שאינם חוצצים מעיקר הדין</u>**

כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' קא] שדין זה אינו לעיכובא בדיעבד, ולכן אם עברה וטבלה אינה צריכה לחזור ולטבול [וכן איתא בב"ח סוף אות כז].

וכתב בספר חוט שני דאם השתדלה להסיר את המיעוט שאינו מקפיד או את החזותא [שאינם חוצצים מן הדין], ורחצה היטב בסבון ולא הצליחה להסירם מותר לה לטבול כך. וכן אם אינה יכולה להסיר מיעוט זה מחמת איסור שבת, מותרת לטבול כיון שמן הדין לא חייץ הואיל והוי מיעוט שאינו מקפיד.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ב

מקור הדין הוא במשנה פ"ט מקואות מ"א.

גדר רפוי

עיין סד"ט [ס"ק י-יא] שדייק מלשון השו"ע, דכל שהחוטים אינם מהודקים ביותר עד כדי שיהיו חונקים אותה אם יהיו על הצוואר, ה"ז בגדר רפוי ואינם חוצצים. ובשיעורי שבט הלוי ציין ללשון הש"ך [ס"ק נו] שכתב דרק בגד שאינו מהודק אינו חוצץ, הא מהודק חוצץ אף שאינו חונק.

סעיף ג

גמ' שבת דף נז. בעא מיניה רב כהנא מרב וכו' עד כל שהוא אריג לא גזרו.

דעת הראב"ד דדוקא אריגה חלולה אינה חוצצת, אך שאר אריג חוצץ וכן פסק השו"ע.
וכתב בספר חוט שני דפשוט שאם לבגד העשוי אריגה חלולה מחובר חוט אשר על ידו מהדקים את הבגד, חוט זה חוצץ אם הוא מהודק.

סעיף ד

גמ' שבת דף נז. איתמר נמי וכו' עד כיון דטניפא מיקפד קפדא עלייהו. רש"י ד"ה הא נמי.

ברש"י [שם ד"ה הא נמי] מובא שיטת רבותיו, שאם יש חוטים שאריגתם אינה חוצצת ועיילי בהו מיא, מ"מ אם הם מטונפים הרי היא מקפידה להסירם קודם טבילה וה"ז חוצץ. ורש"י תמה דכיון שבמציאות אין חציצה והמים נכנסים, מה בכך שיש קפידא. ומדברי הרמ"א בסעיף זה משמע שנקט כרבותיו של רש"י שיש בזה חציצה, וכך נקט הב"י ברש"י, ונקט כן להלכה. והדרישה [ס"ק א] חלק על הב"י, דשיטת רבותיו של רש"י אינה נראית להלכה כלל, ולכן הוא מפרש שהחסרון אינו מדין חציצה, אלא דכיון שמטונפים הם אינה טובלת כראוי. ועיין סד"ט [ס"ק יג] שכתב דמלשון הרמ"א משמע דמדין חציצה אתינן עלה. והאריך בזה הפת"ש [ס"ק ד].

<u>להלכה</u>: הפוסקים נקטו לחוש לכתחילה לדעת רבותיו של רש"י, אך בדיעבד אין להחמיר. ובשיעורי שבט הלוי בסיכום ההלכות נקט בפשיטות להקל בזה. [אמנם פשוט דבלאו הכי צריך להסיר לכתחילה כל דבר אף שאינו חוצץ, כמבואר ברמ"א בסעיף א].

סעיף ה

גמ' דף סז. אמר רבה בר רב הונא נימא אחת וכו' עד ע"ב אנו אין לנו אלא אחת.

הפוסקים נקטו להקל כריו"ח דשתי שערות אינן חוצצות.

קנין הלכה

מראי מקומות

מחלוקת הגאונים והרמב"ם

הרמב"ם [פ"ב הלכות מקואות הט"ו] הביא את שיטת הגאונים שהשיער נידון בפני עצמו לענין דיני חציצה, והיינו שאם יש חציצה ברוב השיער ומקפידין עליה, ה"ז חוצץ מן התורה. והרמב"ם חולק וסובר שהשיער נידון כחלק מן הגוף, ואין חציצה בו פוסלת מן התורה, אלא אם מצורפת לה חציצה בגוף באופן שיש חציצה ברוב הגוף. והראב"ד בהשגות נקט כהגאונים, וכן פסק הרא"ש והשו"ע בסעיף זה.

ומשמע מלשון השו"ע [שהוא לשון הרמב"ם בדעת הגאונים] דאם יש קשר בשערה ואינה מקפדת אינו חוצץ עד שיהא רובו, דכשם שרוב השיער חוצץ מן התורה כשיש הקפדה, כן חוצץ מדרבנן כשאין הקפדה, וכדין רוב שאינו מקפיד.[6] [7]

מקום כינום שיער

עיין פרישה [ס"ק כג] שהסתפק לשיטת הגאונים [וכן פסק השו"ע] דמקום השיער נידון בפני עצמו, האם קאי על שיער הראש או דכל מקום כינום שיער נידון בפני עצמו [כגון שיער בית השחי], והביאו הסד"ט [ס"ק יז] וכתב שאין בדבר הכרע. ובספר תפארת למשה החמיר בזה דכל מקום שיער נידון בפ"ע, וכן כתב החכמת אדם [כלל קיט ס"ג].(י)

סעיף ו

מקור הדין הוא במשנה פ"ט מקואות מ"ב.

בדין שיער בית השחי, עיין סד"ט [ס"ק יח] שהביא מפירוש הר"ש ומדברי הרשב"א [תורת הבית] שכתבו דשיער בית השחי חוצץ באשה, ורק באיש אינו חוצץ. [וביארו במשנה במקואות דמה שאמרו שיער בית הסתרים חוצץ באשה, לא קאי רק על שיער אותו מקום כהטור והשו"ע, אלא על כל בית הסתרים].

וכתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' קא] דלכתחילה יש להחמיר כשיטת הר"ש והרשב"א, ובפרט שאפשר שהיום רגילים להקפיד טפי, אמנם כתב שבדיעבד לא נראה להחמיר. וכן כתב בספר חוט שני דלכתחילה יש להורות לסרוק שיער בית השחי במסרק, אמנם בדיעבד שכבר טבלה, א"נ לענין טבילת ליל שבת אם לא סרקה מבעוד יום, יש לסמוך על השו"ע והט"ז והש"ך והגר"א שהקלו בזה.

ביאורים והערות

6. בספר חוט שני [להלן סעיף ו] הקשה להך צד דכל מקום כינוס שיער נידון בפני עצמו, א"כ למה נקטו הפוסקים בסתמא דאין חציצה בבית השחי משום דאינה מקפדת, והרי אם רוב השיער דבוק הוי חציצה אף שאין קפידא. וכתב ללמוד מזה, שגם למאי דנקטינן כהגאונים דהשיער נידון בפ"ע, מ"מ לא גזרו חכמים על רובו שאינו מקפיד. ובשו"ע [כאן] משמע לכאורה שכן גזרו בזה.

7. **תוספת עיון**

קושיית השפת אמת

השפת אמת [עירובין דף ד:] הקשה דהא קשר בשערה אינו חוצץ אלא על מקומו שהוא מיעוט השערה, וא"כ אף אם יהיו קשרים בכל שערותיה אין זו חציצה ברוב השיער רק במיעוטו. והניח בצ"ע לדינא אם אכן יש חציצה דאורייתא ע"י קשרים ברוב השערות, או דדוקא כשיש טיט החופה את רוב השיער ממש. (ט)

ליקוט תשובות האחרונים

(ט) עיין בספר חוט שני שהאריך ביישוב קושיית השפ"א, וכתב לדינא דאופן חציצה על מיעוט שטח השערה מחשיב את כל השערה כיש בה חציצה. גם לגבי חציצה שע"י לכלוך וכיוצ"ב, אם החציצה היא על רוב השערות הרי זה פוסל מן התורה אף אם בכל שערה אין זה אלא מיעוט.

(י) **הספק במקום כינוס שיער**

כתב בשיעורי שבט הלוי שלדינא נראה להקל בספק זה, ואין לחוש לשאר מקומות של כינוס שיער ולדון אותם בפני עצמן רק בשיער הראש. ובספר חוט שני החמיר בזה, וכתב עוד דגם שיער הגבות והריסים בכלל זה.

קנין הלכה

מראי מקומות

מנהג בנות ספרד לגלח שיער או"מ, ובדיעבד: הברכ"י הביא מספר אדמת קודש שפסל, אך הברכ"י בעצמו נקט שבדיעבד אינו חוצץ, ואף לשיטות הסוברים דאמרינן כל העומד להקצץ כקצוץ דמי וחייץ בטבילה, [עיין ש"ך לקמן ס"ק כה בשם הראב"ן], היינו כאשר עומד לכך מצד המציאות, ולא כשעומד לכך מצד מנהג לצורך הטבילה.(יא)[8]

סעיף ז

משנה פ"ט דמקואות מ"ד. גמ' דף סז. אמר מר עוקבא וכו' עד משעה שמתחיל לירק, ובתום' ד"ה לפלוף. תום' ד"ה פתחה [השני] שמביא גירסת ר"ח בגמ' דהני מילי לטהרות אבל לבעלה טהורה.

ביאורים והערות

8. **תוספת עיון**

בדברי הרמ"א באותן שיש להן קליעות שערות דבוקות זו בזו וסכנה להסירן שאינן חוצצות. מקור הדברים הוא במרדכי בשם ראבי"ה, והובאו דברי הראבי"ה בשלימות באור זרוע [סי' שסב]. וכתב הראבי"ה ד' טעמים להיתר [הובאו בקצרה בגליון מהרש"א על השו"ע]:

א. כיון שסכנה להפריד את השערות הו"ל כאינו מקפיד, דוגמת חץ של מתכת שסכנה להסירו ולכן לא חייץ. [וביאור הדבר, דנהי שהיה רוצה להסירו, מ"מ כיון שא"א לעשות כן מחמת הסכנה, לכן מתייאש מזה ורואה זאת כחלק מגופו].

ב. ועוד דשלש נימות קשורות אינן חוצצות, [ושם נסתפק בטעם זה דאפשר דשיער שנסבך דבוק טפי משיער שנקשר].

ג. ואת"ל דכיון שנסבך ומדובלל הו"ל כחתיכה אחת של לבד, א"כ הוי בלוע והבלוע אינו חוצץ, [כן דעת הראבי"ה שם גבי ידות הכלים שעתיד לקוצצן, דאף את"ל דהעומד להקצץ כקצוץ מ"מ אין חציצה במקום המגע דהו"ל כמו בלוע].

ד. כיון שמפני הסכנה א"א לגלחן היינו רביתיה ולא חוצץ.

ועיין פת"ש [ס"ק ה] בשם תשובת פנים מאירות מה שכתב בציור דומה לזה, וכתב דבציור הנ"ל יתיר רק חלק מהטעמים ולא כולם. ועיין סד"ט [ס"ק יט] שהביאו ג"כ ומסיק דאין להקל אלא במיעוט השיער ולא ברובו.

דבר שאי אפשר להסירו מפני הסכנה

לעיל הובאו דברי הראבי"ה בענין קליעות השיער, וכתב בטעם הראשון דלא חייצי, דהיות ואסור להסירן מפני הסכנה לכן הוי כחץ של מתכת דמיקרי אינו מקפיד. ובטעם הרביעי כתב דכיון שסכנה להסיר את השערות אמרינן דהיינו רביתיה.

בשו"ת רעק"א [סי' ס] נשאל על אשה הנותנת כלי עגול בבית הרחם מפני הסכנה, שנחלשה האם שלה, והרב השואל רצה ללמוד מדברי הרמ"א [סעיף ו] שדבר שאין מסירים מפני הסכנה מיקרי אינו מקפיד. ורעק"א כתב שברמ"א לא נתבאר שזה נחשב אינו מקפיד, וציין למקור הדין שבמרדכי ששם כתב דהיינו רביתיה, זה לא שייך הכא. והנה במרדכי לפנינו אכן לא הובא הטעם הראשון דחשיב אינו מקפיד, אך במקור הדין בדברי הראבי"ה המובאים באו"ז הובא הטעם הזה. ועיי"ש בדברי רעק"א שהאריך בשאלה זו, ודעתו נוטה דכיון שסכנה להסיר את הכלי הזה לכן מיקרי אינו מקפיד.

ועיין בשיעורי שבט הלוי שהביא מהגהות ר' שלמה הכהן [בעל החשק שלמה] על ספר מחצית השקל, שכתב די"ל דדוקא דבר שהוא סכנה תמידית לא חייץ, אבל דבר שהוא סכנה רק לזמן חייץ. [והסברא בזה הוא דכיון שזו סכנה רק לזמן אין האדם רואה זאת כחלק מגופו אלא מצפה לזמן שיוכל להסירו, ועצם זה שיש לזמן קצר סכנה בהסרתו אינו מבטל זאת לגופו, דאין הביטול לגופו מחמת הצורך הגדול שיש בזה, אלא מחמת הצורך הגדול והסכנה האדם מתייאש מלהסירו והו"ל כחלק מגופו].

והסברא הנ"ל הוא דלא כמש"כ בשו"ת אמרי יושר [ח"ב סי' פב הובא בשיעורי שבט הלוי] דאשה שיש לה חור בעור התוף וסכנה לה לטבול בלי מוך באוזנה, שמותר לה לטבול כשיש המוך באזנה, דמשום הסכנה הוי כאינה מקפדת, שלפי סברת החשק שלמה הנ"ל הרי זו חציצה, דסו"ס אין המוך בטל לגופה והוא נמצא באוזנה רק לרגע אחד.

ליקוט תשובות האחרונים

(יא) **הרוצה לבטל מנהגה**

כתב בשיעורי שבט הלוי דאם אשה מבנות ספרד באה לבטל המנהג כי קשה לה לעמוד בזה, לכאורה משמע דלפי הברכ"י הנ"ל אפשר להקל בזה. ולענין התרת נדרים, יש מקום לומר דאם כן צריך, לא מהני להתיר כיון דהוי ניהוג של מצוה, ובפרט אם כבר נהגו פעם אחת כמנהג אבותיהם. ולכתחילה אפשר לנהוג כמש"כ בזכרון יוסף המובא בפת"ש [יו"ד סי' ריד ס"ק ה] דאם אומר לפני שמתחיל לנהוג במנהג אבותיו שאינו מקבל עליו מנהג זה מהני, אבל אם כבר נהג בזה חל עליו המנהג.

קנין הלכה

מראי מקומות

עיין ש"ך [ס"ק יג] שכתב לגבי לפלוף יבש שבתוך העין, שהרבה ראשונים סוברים כגירסת ר"ח הנ"ל דרק לענין טהרות ה"ז חוצץ, אך לענין בעלה אין הלפלוף שבתוך העין חוצץ. ומסיק הש"ך דלכתחילה יש להחמיר כהשו"ע, ואפילו כבר טבלה תחזור ותטבול שנית, אבל אם אי אפשר לטבול שנית יש להקל.
אמנם לגבי לפלוף שחוץ לעין מודה הש"ך דחוצץ, והיינו אף אם הוא עדיין לח.(יג)

<u>בגדר דין בלוע דאינו חוצץ ואין צריך שיהא ראוי לביאת מים</u>

דין בלוע דאינו חוצץ בטבילה מצינו בחץ שהוא משוקע מעט מן העור, דאינו חוצץ משום דהוי בלוע.
וכן מצינו במרדכי [סי' תשנא] בדברי הראבי"ה לענין קליעות השערות, דנקט שאם השערות נדבקו זו לזו כמין לבד, אין כאן חציצה במקום שהן דבוקות זו לזו, משום דהוי בלוע.
ועיין בשו"ת נוב"י [יו"ד סי' סד מובא בפת"ש ס"ק טז] שכתב דאף שבגמ' [דף מב:] סובר רבא דאו"מ באשה לא חשיב בלוע אלא בית הסתרים, [ונ"מ שאם יש שם דבר המטמא במשא טמאה האשה, דאם היה בגדר בלוע לא היתה טמאה דטומאה בלועה לא מטמאה], היינו דוקא עד מקום שהשמש דש, והוא בין השיניים, אבל למעלה מזה הוי בלוע, ולכן אם תכנים שם טבעת לצורך רפואה אינה חוצצת.
ובגליון רעק"א הביא את דברי הרמ"ע מפאנו בענין לפלוף יבש שבתוך החוטם, שכתב דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ומה שהוא בחלל הגוף לא בעינן שיהא אפילו ראוי לביאת המים, ורק מקום שדרכו להיות מתגלה לפעמים, כגון תוך העין ובית הסתרים וקמטים, שם חציצה מעכבת. וכתב דנכון להזהר מאוד על שפת החוטם מבפנים, אבל בחלל הפנימי פשיטא שאינו מעכב.
ולכאורה לפי גדר זה גם אותו מקום באשה א"צ להיות ראוי לביאת המים [רק המקום שמתגלה בעת הישיבה עיין בגמ' נדה דף מא:], ונצטרך לחלק בין דין בלוע לענין חציצה, לבין דיני בלוע לענין טומאה [דטומאה בלועה לא מטמיא]. אך יתכן שבאו"מ שאני דכיון שידה רגילה למשמש בו לצורך בדיקות, וכן אבר התשמיש נכנם בו בשעת תשמיש, לכן יש לומר דגרע טפי ולא הוי בלוע, משא"כ בשאר מקומות כגון חלל האף. ועיין בליקוטים מה שמובא מספר חוט שני.(יג)

ליקוט תשובות האחרונים

(יב) <u>עדשות מגע</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי דלענין עדשות מגע לכתחילה יש להוציאן, ובדיעבד הטבילה כשירה כיון שאינו מהודק, וציין לשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' צז] שדן שם מצד שהאשה עוצמת עיניה ביותר כדי שלא יכנסו המים לתוך העינים שבתוכן העדשות. ושוב סיים דאם יש חשש שהעדשות מהודקות, יש לחוש אף דיעבד. ובספר חוט שני כתב דעדשות מגע שמוציאין אותם לפעמים הרי אלו חוצצים.

(יג) <u>חציצה בתוך האף והאוזן, וחור בשיניים</u>

בשיעורי שבט הלוי כתב שאם יש מכה בעומק האוזן ורוצים למנוע ביאת מים שם, מותר ליתן בעומק האוזן במקום שאינו נראה צמר גפן עם תרופה שלא ינזק. והביא דבחכמת אדם [כלל קיט סעיף יז] כתב דתוך האוזן הוי כבלוע ולא כבית הסתרים. ולענין טבעת הניתנת בעומק הרחם, אם היא טבעת חיצונית [באשה שסכנה לה אם תתעבר] כתב דיש מקום להחמיר, ותעשה שאלת חכם.
בספר חוט שני כתב דאף לפי הגדרת הרמ"ע המובא בדברי רעק"א, מ"מ או"מ באשה הוי בגדר בית הסתרים ולא בגדר בלוע כיון שמגיעים לשם ע"י תשמיש, ולכן צריך להיות ראוי לביאת מים, ואם יש שם משחה וכיוצ"ב ה"ז חוצץ. וכן לענין האוזן, רק בחלק הגלוי פוסלת חציצה וא"צ לנקות את תוך האוזן ע"י קיסמים, ודי לנקות מעט בתחילת האוזן. וכן בחוטם די לנקות את שפת החוטם מבפנים וא"צ לנקות יותר בעומק.
ולענין חור עמוק בשיניים כתב דמקום כזה שידה ממשמשת בו בזמן ניקוי השיניים כגון ע"י קיסמים חוצץ, אך עמוק יותר הוי בגדר בלוע.

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף ח

מקור הדין הוא בגמ' נדה דף סז.

ועיין בסעיף הקודם שהש"ך הביא את גירסת הר"ח שחציצות הנזכרות בגמ' הן רק לטהרות ולא לבעלה, וכן דעת הרבה ראשונים, ולכן אם כבר טבלה ואינה יכולה לטבול שנית מותרת.

בטעם הא דבחול שבתוך העין אינו חוצץ, כתב המרדכי [סי' תשמח] והאו"ז [סי' שסג] דהוא משום שלחלוחית העין מרטיבה את הכחול, ודבר לח אינו חוצץ. והמאירי [דף סז.] כתב הטעם משום דרוצה בכיחול זה לנוי ולכן אינו חוצץ, וביאר המאירי דמחוץ לעין חוצץ משום שהדרך להעבירו ולהקפיד עליו, וכתב הבינת אדם [אות יב] דהוא משום שמחוץ לעין אינו לנוי.

סעיף ט

מקור הדין של דם יבש שע"ג המכה הוא בתוספתא, והובאה ברא"ש פ"י נדה הלכות מקואות סי' כד. וכן הובא בגמ' דף סז. דין ריבדי דכוסילתא, פצעים מחמת הקות דם.

בראשונים נאמרו לשונות חלוקים בטעם הא דגלד שבמכה אינו חוצץ:

רש"י [דף סז.] כתב דתוך ג' ימים הגלד רך ומחובר והוי כגוף הבשר. וכעי"ז מבאר החזו"א [סי' צד ס"ק ד] בלשון הרז"ה [השגות לספר בעלי הנפש] שקרא לגלד עור האדם, והיינו שדן את הגלד כחלק מגופה.[9]

ואילו במרדכי נקט לגבי גלד רך שאינו חוצץ משום שהמים נכנסים, ולגבי גלד שהתקשה רק יש צער להסירו, שמן הדין אין חציצה כיון שאינה מקפדת עליו. וכן הביא הסד"ט בשם הרמב"ן דריר שנגלד ע"ג מכה אין מקפידין עליו.

הסד"ט [ס"ק כג] כתב שהשר מקוצי ומהר"ח או"ז שהחמירו להסיר גלדי החטטים אף במצטערת [הובאו דבריהם בט"ז], חולקין וסוברים שלא מהני ריכוך החטטים, ודלא כהשו"ע. אך למעשה כתב דאפשר לסמוך על השו"ע.(יד)

סעיף י

מקור הדין שרטייה שע"ג המכה חוצצת הוא במשנה מקואות פ"ט מ"ב.

ביאורים והערות

9. עיין בספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה לפיכך] שהביא ראיה להך סברא שהגלד נחשב מגוף האדם מהתוספתא [פ"ו מקואות ה"ד ומובאת בר"ש פ"ט מ"ד], דאיתא התם דאם טומאה נגעה בחציצה שעל גבי האדם אין הוא נטמא, אף אם זו חציצה שאינו מקפיד עליה. אך אם נגעה הטומאה בקרום שע"ג המכה [כן גירסת הגר"א] נטמא האדם, וחזינן שקרום שע"ג המכה נידון כגוף האדם.

ליקוט תשובות האחרונים

(יד) <u>הסרת גלדים</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי שלהלכה אין להחמיר לקלוף גלד אם מחמת זה יצא דם או ריר, ואדרבה יצא שכרו בהפסדו דעלול הדם להתייבש ולחצוץ, ולכן בגלד כזה יש לסמוך על ריכוך הרבה במים חמים. ורק גלד כזה אשר אם יסירוהו לא יצא דם, יש להשתדל להסירו אא"כ הוי צער גדול.

כתב בספר חוט שני שגם בגלד כזה אשר אינו חוצץ כגון שריככוהו היטב, מ"מ יש להיזהר שלא תהא תחובה בו שערה, זה הוי חציצה.

עוד כתב שכאשר יש איזו חציצה בתוך חתך [כגון קורט של יוד], אם החציצה נמצאת ע"ג מקום שכאשר יתרפא הפצע יהיה מקום זה מתוך הגוף, אין זו חציצה, כיון שזה נידון כבלוע.

קנין הלכה

מראי מקומות

האחרונים הקשו למה רטייה חוצצת והרי אינה מקפדת להסירה, ואדרבה היא רוצה בה. ונאמרו בזה כמה דרכים באחרונים:

א. הלבוש כתב הטעם משום דהכל מקפידים על הרטייה להסירה, ולכאורה כונתו כמו שכתב בשו"ת צ"צ [סי' קנח ס"ק ה] דכיון שכאשר תתרפא המכה יקפידו להסיר את הרטייה ממילא חשיב מקפיד, והיינו דס"ל דמה שאין מקפיד לתקופה מסויימת, עדיין אינו עושה זאת כטפל ובטל לגופה, כיון שהוא דבר זר וסופו להיות ניטל מכאן. [ולענין רטייה שאי אפשר להסירה עד אחר זמן מרובה ראה להלן].

ב. בשו"ת כתב סופר [סי' צא] כתב דטעם הא דרטייה חוצצת, הוא משום דמפעם לפעם רגילים להסירה [כגון כדי לבדוק את מצב המכה או כדי לנקותה], ולכן דמי לטבעת שרגילה להסירה בזמן לישה דחייצא, כמבואר לעיל [סעיף א] בשם הראב"ד.

ג. הבינת אדם [ס"ק יב] כתב הטעם משום שברצונה היתה מעדיפה שלא תהא בה מכה ולא תצטרך לרטייה, ולכן אף שכעת שיש לה מכה רצונה שתהא על גבה רטייה מ"מ מיקרי שמקפדת עליה. [ולגבי רטייה שא"א כלל להסירה, הניח החכמ"א (כלל קיט ס"ז) בצ"ע אי חייצא, דאפשר שדמיא לכינים שכתב הרוקח שאם א"א כלל להסירם לא חייצי].

<u>רטייה שנתחברה לנוף לזמן מרובה</u>

בשו"ת תשובה מאהבה [ח"ג סי' קצח] דן באשה שהדביקו לה רטייה גדולה על הגב, וא"א בשום אופן להסירה עד שיעברו ג' חדשים, ואחרי כמה חדשים הרטייה נופלת מאליה, והחמיר בזה כדין דבר שמקפידים עליו, אף שלמשך זמן ממושך א"א להסיר את החציצה, והיינו דס"ל שאף שהחציצה הזו תהא דבוקה בה בינתיים לזמן מרובה, מ"מ אינה בטלה לגופה ועדיין האשה שמה אותה על לב, כלומר שהיא מרגישה שיש איזו תוספת על גופה.

ובשו"ת כת"ס [סי' צא] נשאל ג"כ בנידון רטייה שהונחה לזמן רב ומקפידים שלא להסירה, וסבר להתיר כיון שאין רגילות כלל להסיר את החציצה וגם א"א להסירה בלי כאב גדול, אך אח"כ הביא את דברי התשובה מאהבה הנ"ל ולכן החמיר בזה [אף שכתב שאין הסברא ברורה לו].(טו)

<u>סעיף יא</u>

מקור הדין הוא במשנה פ"י מקואות מ"ח ושם איתא דחץ שהיא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ, ופי' הרא"ש שנראה מבחוץ, שא"א שלא יהיה מקצתו על הבשר. ולפי דברי הרא"ש מה שאין חץ חוצץ אם אינו נראה, אינו דוקא כשהוא מכוסה בבשר אלא כל שהוא משוקע בבשר אינו חוצץ, וכן מבואר בלבוש [ורמז אליו הש"ך ס"ק טז] וז"ל "ואם אינו נראה מבחוץ לא שאינו נראה כלל אלא שהוא משוקע בבשר, אע"פ שעדיין נראה מונח על הבשר הפנימי אינו חוצץ, שלא נאמר בטבילה ורחץ בשרו במים אלא על בשר העור החיצוני ולא על הפנימי, שאפילו ראוי לביאת מים לא בעינן גביה" עכ"ל, [והיינו

ליקוט תשובות האחרונים

(טו) <u>הורדת תחבושת או גבס</u>

עיין בשיעורי שבט הלוי [סעיף י] שכתב דמטעם זה יש להחמיר בכל מיני תחבושות או גבס אף אם הוא נתון ע"ג שבר פתוח [שיש בזה סכנת אבר], ואין מתירים, ואם הוא שעת הדחק גדול צריך שאלת חכם. [ומה שכתב בשיעורי שבט הלוי (לעיל ס"א) בענין טבעת המונחת ברחם שאם מקפדת להסירה רק בזמן לידה וכיוצ"ב אינה חוצצת, אולי י"ל דהתם שאני שהטבעת מונחת שם באופן קבוע לגמרי, ולא רק לתקופה מסויימת, ובזה אמרינן דמה שמסירים את הטבעת לצורך לידה לא מיקרי קפידא]. ובספר חוט שני [לעיל סעיף א] החמיר גם לגבי טבעת, כיון שבשו"ת חת"ס ובשו"ת רעק"א [סי' ס] ובשו"ת נוב"י [סי' קלה] לא הקלו מטעם שהטבעת מונחת ברחם לזמן מרובה. וכתב בספר חוט שני הטעם משום שברצונה שלא היתה מגיעה למצב שהיא נצרכת לטבעת הזו [וה"ה לרטייה].

קנין הלכה

מראי מקומות

דמקום בלוע אינו צריך ביאת מים ואף לא בעינן שיהא ראוי לביאת מים].(סז)

סעיף יב

מקור הדין הוא במשנה מקואות פ"ט מ"ב.

לשון צואה אין הכוונה לצואה ממש אלא ללכלוך שנוצר מחמת הזיעה, דכל זמן שלא נתייבשו אינם חוצצים [ופי' הב"ח דלחין הן ועיילו בהו מיא]. ואם נתייבשה הזיעה כגליד חייצא, משום דמקפידין על זה.

סעיף יג

גם משנה זו מקורה במסכת מקואות פ"ט מ"ב.
מלמולים אלו חוצצים בין בזמן שהם עדיין על ידיה [ר"ש ורשב"א שהובאו בסד"ט], ובין אם נפלו על מקום אחר מגופה [טור, ט"ז, ש"ך].

סעיף יד

מקור הרין של טיט הוא במשנה פ"ט מקואות מ"ד, וכגירסת הרמב"ם [פ"ב מקואות ה"א].

טעם הדין שטיט היון וכו' חייצי, הוא משום שהם נדבקים מאד ואף כשהם לחים חייצי ומקפידים עליהם. ובטעם הא דשאר סוגי טיט לא חייצי כשהן לחים נחלקו הראשונים:

א. הרמב"ם כתב משום שטיט לח נמחה במים, ולפי"ז כתב החזו"א [סי' צד ס"ק ח] דצריך להמתין במים עד שימחו את הטיט, ואם טבלה ומצאה אח"ז שלא נמחה כל הטיט ה"ז חוצץ.

ב. היראים [הובא במרדכי שבועות סי' תשמח] כתב דאין הטעם משום שהטיט הלח נמחה, אלא משום דסתם אנשים אינם מקפידים על טיט לח, ולפי דבריו א"צ להמתין שהמים ימחו את הטיט, אלא אפילו אם טבלה ומיעוט הטיט עליה ה"ז כשר כיון שאינה מקפדת. ולפי שיטה זו אם אשה זו מקפדת על טיט אף אם הוא לח תהא זו חציצה, דלפי היראים אין המים מחלחלים בתוך הטיט. [וראה להלן (סעיף טו) שגם שם נחלקו הראשונים בטעם הא דדיו וחלב ודבש לחים לא חייצי, דיש שפירשו (תוס' חולין כו: ד"ה הכא) דבלח עיילו מיא, והיראים פירש דמיא לא עיילו בלח, אלא הטעם דלא חייצי בלחין משום דלא קפדי אינשי].

ליקוט תשובות האחרונים

(סז) **הסרת תפירות**

כתב בשיעורי שבט הלוי שאם יש תפירות אחר ניתוח או לידה או עקירת שיניים, אם עתיד הרופא להסיר את התפירות הרי הן חוצצות כדין חץ התחוב באדם. [והוסיף שבשעת הדחק אפשר להקל לחתוך החוט עד ששוה לבשר, וצריך שאלת הכם].
ובספר חוט שני כתב דאף אם יחתוך את התפירות בשוה לבשר ג"כ חייצי, וכדין חץ השוה לבשר שכתב הש"ך [ס"ק טז] לאסור בזה.

תפירות הנמסות מאליהן

לגבי תפירות הנמסות מאליהן, דעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל [בתשובתו שבסוף ספר מראה כהן] דאינן חוצצות אף אם כרגע מרגישה בהן ומקפידה עליהן, והטעם כיון שכרגע אינה רוצה ואינה יכולה להסירן, והן עתידות להנמס מאליהן ללא כל טיפול של האדם לכן בטלי לגבי הגוף.
והגר"ש ואזנר זצ"ל כתב [בתשובתו שבסוף ספר מראה כהן] דתפירה הנמסה מאליה לא חייצא אם אינה מפריעה לה, אבל אם היא מפריעה לה ודאי קפדא.
בספר מראה כהן [פרק ז הערה לב] הביא שהגרי"ש אלישיב זצ"ל סבר דתפירות חייצי אפילו הן נמסות, וכן כתב בספר חוט שני [עמ' רעו].

קנין הלכה

מראי מקומות

והרמ"א נקט כהיראים, ולכן כתב דאם היא מקפדת אף בלח חוצץ הטיט, וכתב הש"ך דה"ה בסעיף הבא.(יז)

סעיף טו

מקור הדין הוא בתוספתא המובאת ברא"ש סוף נדה, הלכות מקואות סי' כו.

עיין בסעיף הקודם שנחלקו הראשונים בטעם הא דלחין אינם חוצצים, אי משום דעיילי בהו מיא [תום' חולין דף כו: ד"ה הכא], או משום דנהי דלא עיילי מיא מ"מ לא קפדי אינשי [יראים, מרדכי שבועות סי' תשנח].

סעיף טז

גמ' מנחות דף נא. אמר רב גידל אמר זעירי וכו' עד הא דלא סריק.

סעיף יז

מקור הדין הוא בדברי הרא"ש פרק י' נדה ובדברי הרשב"א בתורת הבית המובאים בב"י.

הרשב"א כתב שני טעמים בהא דאין הצבע שצובעות עצמן חוצץ:

א. אינן מקפידות להסירו, ואדרבה רוצות בו.

ב. חזותא לאו מילתא.

והפוסקים דנו אם כל טעם מהטעמים הנ"ל עומד בפני עצמו או דלהלכה בעינן תרויהו:

חזותא כשאינו לנוי

הפוסקים נחלקו בדין צבע הנתון על הגוף באופן שאינו עשוי לנוי אך אין בו ממשות אלא הוי חזותא בעלמא, הפרישה [ס"ק יח] והסד"ט [ס"ק לג] החמירו בזה, אמנם בט"ז [ס"ק יז] משמע להקל בזה, וכן כתב החכמ"א [כלל קיט סעיף יא]. וכבר כתבו כן הראשונים, עיין מאירי ושו"ת תשב"ץ [ח"ג סי' נח]. וכתב בספר חוט שני דיש לסמוך בזה להקל. ובהגדרת דבר שאין בו ממש כתב דמה שאינו ניכר במישוש היד מיקרי שאין בו ממש.

ליקוט תשובות האחרונים

(יז) **טבילה עם מוך טבול בשמן**

כתב החזו"א [סי' צד ס"ק ח] דאשה שיש לה נקב בתוף האוזן וסכנה אם יכנסו בו מים, והרופאים מרשים לה לטבול רק אם תכניס באוזן מוך טבול בשמן, באנו למחלוקת הראשונים הנ"ל, דלפי היראים יש כאן חציצה כיון שמקפידה על המוך ועל השמן שבתוכו, [וסובר החזו"א דאף שהמוך ניתן באוזנה מחמת סכנה מ"מ חייץ, ועיין לעיל סעיף ו]. אך לדעת הרמב"ם והתוס' אמרינן דכיון שהשמן לח מחלחל ביה מיא, [ואף שבמשנה לא שנינו דגם שמן אינו חוצץ מ"מ כתב החזו"א דמסתבר ששמן לא גרע מדבש], וכיון שעומק האוזן הוא בית הסתרים לכן אין צריך ביאת מים בפועל אלא די בזה שראוי לביאת מים. ומחדש החזו"א שלפי תום' והרמב"ם יכולה לטבול עם המוך והשמן באוזן כיון שאם תשרה במים יחלחלו הם דרך השמן הלח, וא"כ מיקרי ראוי לביאת מים אף כאשר אינה שוהה אלא טובלת במהרה, ונמצא שהנידון הנ"ל תלוי במחלוקת הראשונים.

עוד צירף החזו"א צירוף לקולא דאפשר שתוך האוזן נקרא בלוע ולא רק ביה הסתרים, [עיין לעיל סעיף ז בענין הגדרת בלוע ובית הסתרים], וא"כ יש לסמוך בשעת דחק כזו שאם נאסרנה איסורה איסור עולם על שיטת תום' והרמב"ם בצירוף הא דאפשר להחשיבו בלוע [וליתן המוך עמוק באוזנה], וסיים בצ"ע.

ועיין לעיל [סעיף ז] מה שהובא בשם ספר חוט שני דעומק האוזן חשיב בלוע.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>דבר שיש בו ממש העשוי לנוי</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי וכן בספר חוט שני דמן הדין אין חציצה בדבר העשוי לנוי אף שיש בו ממש. ובספר חוט שני ציין לדברי המשנ"ב בהלכות נט"י [סי' קסא ס"ק יב] שכתב דאם האשה רוצה בצבע ה"ז כגופה ממש ולא חייץ, ובביה"ל [שם ד"ה והיו] משמע שאף לענין טבילת נדה דעתו כן [ולאו דוקא לענין נט"י]. אמנם לכתחילה מן הראוי שלא לטבול בצבעים אלו ובשאר דברים העשויים לנוי [כגון צפרניים מלאכותיות], אבל בדיעבד אין זה חוצץ.(יח)

<u>סעיף יח</u>

מקור הדין במשנה מקואות פ"ט מ"ב.

כתבו הפוסקים שדבר מועט מאוד אינו חוצץ אף בצפורן שלא כנגד הבשר, כיון שאין דרך בנ"א להקפיד על זה, והיינו כאשר גם אשה זו אינה מקפדת.(יט)

<u>סעיף יט</u>

מקור הדין הוא במרדכי הלכות נדה מסכת שבועות סום"י תשמז.

עיין ש"ך [ס"ק כד] שכתב דגם אם לא קרם עור ע"ג המקום שבו נמצאת החציצה, מ"מ אם הוא שקוע בתוך הנפח ה"ז כחץ התחוב בבשר שאם הוא שקוע אינו חוצץ.[10]

ביאורים והערות

10. <u>תוספת עיון</u>

עיין ערוך השלחן [סעיף נ] שהביא את קושיית הגאון ר' ברוך פרנקיל זצ"ל [בעל הברוך טעם] שתמה דאין דין זה דומה לחץ, דחץ שקוע בבשר, משא"כ הכא הטיט אינו אלא בין צפורן לבשר. וחזינן דהמרדכי סובר דאזלינן בתר השתא, דכיון שכעת המקום הזה של הצפורן שקוע בעומק ה"ז כמו תוך נקבי האוזן והחוטם דהו"ל בלוע. ואמנם יש בזה חידוש, דאף שאינו בלוע באופן טבעי וגם סופו להתרפא ולהיות גלוי, מ"מ אזלינן בתר השתא.(כ)

ליקוט תשובות האחרונים

(יח) <u>הורדת חלק מהאיפור</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי שאם הורידה מקצת הצבע או האיפור ונשאר חלק ממנו, בכה"ג מסתבר דמקפידה ויש בזה חציצה עד שיורידו הכל.

(יט) <u>הגדרת מקום שאינו כנגד הבשר</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי שאין הכוונה ממקום שמתחיל הלובן של הצפורן, אלא הכוונה למה שעודף ממש על הבשר.

אמנם לענין המנהג שנהגו בנות ישראל לקוץ הצפרנים, כתב החכמ"א [קיט סי"ב] דהיינו עד מקום שניכר השחרות [כשיש לכלוך תחת הצפורן], והיינו דנהגו לקוץ עד מקום חיבור הצפרניים בבשר.

ובדיעבד אם גזזה רק מה שעודף על הבשר ולא גזזה עד מקום חיבור הצפורן, דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל דצריכה לחזור ולטבול [כדין אשה שלא גזזה צפרניים, והיינו אם לא לנתה אצל בעלה]. ודעת הגר"ש ואזנר בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' עה] דבכה"ג א"צ לחזור ולטבול. ובספר חוט שני כתב דנראה דשיעור המנהג לגזוז הצפרנים הוא באופן שדרך בני אדם להחשיבו כגזוז.

כתב בשו"ת אחיעזר [ח"ג סי' לג] דנשים שמגדלות צפרניים לנוי ואינן מסכימות לקוצצן, אין למחות בידן מלטבול.

כתב בספר חוט שני שאם גזזה צפרניים בימים שקודם הטבילה עד ג' ימים שפיר דמי, וא"צ לחזור ולקצוץ כיון דעדיין לא ניכר גידול הצפרנים.

(כ) כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי צג סק ב] שאם צפורן הרגל נכנסת בבשר וכדי לרפאה הגביהו את הצפורן ותחבו

קנין הלכה

מראי מקומות

סעיף כ

מקור הדין של השו"ע הוא במרדכי שבועות סי' תשנא בשם הראבי"ה, עיי"ש שכתב שאפילו היו צפרניה גדולות ועומדות להחתך אינן חוצצות משום שהם חלק מגופה. והד"מ הביא את דברי הגהות ש"ד [הלכות נדה סט"ו] שאם שכחה ולא נטלה צפרניה, טוב להחמיר ולטבול שנית משום שא"א שלא יהא בתוכן טיט. וכתב בערוך השולחן דאין מברכין על הטבילה השנייה.

בדין אשה ששכחה ליטול הצפרנים שתחזור ותטבול נחלקו הט"ז והש"ך:

א. הט"ז [ס"ק כא] כתב דטעם החומרא הוא מחשש שמא היה טיט החוצץ על הצפורן, ואין זה חשש מן הדין, ולכן אם לנתה אצל בעלה א"צ לחזור ולטבול.

הש"ך [ס"ק כה] כתב דאף שאכן בהגהת ש"ד כתב דהחשש הוא משום שמא היה טיט ע"ג הצפורן, אך בראב"ן כתב טעם אחר, דכיון שעתידה ליטלן חייבי השתא, דהיינו שהצפורן עצמה חוצצת על מקום חיבורה הואיל ועומדת להנטל. וכתב הש"ך דמלשון הרמ"א משמע כטעם זה, [דז"ל הרמ"א ומאחר שכבר נהגו ליטול הצפרניים אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה צריכה טבילה אחרת].

ומבואר בש"ך שגם הוא לא חשש לדברי הראב"ן מעיקר הדין, דכתב רק דאם אפשר לה צריכה לחזור ולטבול אף שכבר לנתה אצל בעלה ומצאה למחר ששכחה ליטול הצפרניים, אבל אם אי אפשר אינה צריכה לטבול.[11]

<u>להלכה</u>: נחלקו בזה האחרונים:

א. הסד"ט פסק כהט"ז, וכן נקט הלחם ושמלה, וכן כתב בשיעורי שבט הלוי.

ב. החכמ"א [כלל קיט סי"ח] פסק כהש"ך, וכתב דהראב"ן [והש"ך] החמירו באופן שהצפורן גדולה ועומדת ליקצץ, דאז אמרינן דכקצוץ דמי. [ובמה שכתב הש"ך דאם אפשר תחזור ותטבול, הוסיף החכמת אדם אם אפשר בקל לחזור

ביאורים והערות

11. <u>תוספת עיון</u>

<u>כל העומד ליקצץ כקצוץ בכלים</u>

בגמ' חולין [דף עג.] הובאה המשנה במקואות [פ"י מ"ה] דידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקוצצן, מטביל עד מקום המדה אף שחלק מהיד בולט מחוץ למים, כן דעת ר' מאיר וכן פסק הרמב"ם [פ"ג מקואות הכ"ה] והשו"ע [סי' רב ס"ט].

ובגמ' למדו מדברי ר"מ דס"ל דכל העומד ליקצץ כקצוץ דמי, וביארו בזה את הטעם שעובר שהוציא ידו ואח"כ נשחטה אמו ואח"כ חתך את היד, טמא בשר העובר מכח היד שהיא כנבילה. ולכן שארית היד העומדת להקצץ אינה טעונה טבילה. והקשו תוס' שם [ד"ה מטביל] דא"כ למה לא תקצץ שארית היד עד מקום חיבורה [כדחזינן בגמ' שמגע יד העובר מטמא את העובר שבפנים], ותירצו באוקימתא שהיד עשוייה חוליות ובכה"ג אין חציצה. והר"ש והרא"ש [פ"י מקואות מ"ה] תירצו דמקום החיבור של היד נחשב בית הסתרים, ובית הסתרים דכלים אין בו חציצה וא"צ שיהא ראוי לביאת מים, ולמדו כן מהתוספתא, והובא טעם זה בט"ז ובבאר הגולה סוס"י רב. [והנה סברא זו צ"ע, דהא בגמ' חולין (עב:) הובאה הסברא של כל העומד לקצוץ כדי לבאר למה לא חשיב מקום החיבור מגע בית הסתרים, וא"כ מבואר דחשבינן ליה כמקום גלוי לענין טומאה, ולמה לענין חציצה בטבילה הוי כבית הסתרים].

ליקוט תשובות האחרונים

תחתיה רטייה, יש להחמיר דרטייה זו חוצצת. [ולכאורה זה אף אם אין הרטייה הזו נראית מבחוץ, דסו"ס היא נמצאת בין הצפורן לבשר שלא במקום חיבור הציפורן לבשר].

ולטבול]. אמנם לגבי ליל שבת כתב דאם שכחה ליטול צפורן תנקר היטב, וזה לכאורה כדברי הט"ז ולא כהש"ך, ואולי כיון שלא החמיר כהש"ך אלא אם אפשר לטבול שנית בקל, לכן לא התיר אמירה לנכרי.(כח)

אשה ששכחה ליטול צפרניה קודם שבת נחלקו בזה ג"כ הט"ז והש"ך:

<u>צפרני הידים</u>

א. הט"ז כתב דכיון שנטילת הצפרניים אינה אלא חומרא, לכן אם שכחה אל תאמר לנכרית לקוצצן אלא תנקה היטב ותטבול. [דאין סיבה להתיר אמירה לנכרי משום הך חומרא, ועוד החמיר הט"ז משום דהישראלית מסייעת לה ויש איסור מסייע].

ב. הש"ך [נקודות הכסף] הצריך לקוץ ע"י נכרית, ודן זאת כאמירה לנכרי באיסור דרבנן במקום מצוה, דהוי שבות דשבות במקום מצוה. ולכתחילה הצריך הש"ך שהנכרית תקוץ הצפרנים בשינוי דהיינו ביד או בשיניים, ואם א"א בשינוי התיר אף בכלי, כיון שקציצת הצפרנים הויא מלאכה שא"צ לגופה ופסקו רוב הראשונים דפטור בזה. גם המג"א [או"ח סי' שמ] פסק כהש"ך.

<u>להלכה</u>: כתב המשנ"ב [סי' שמ ס"ק כ] דאם אין נכרי יש לסמוך בשעת הדחק על הט"ז ולנקר היטב תחת הצפרניים. [ובהגדרת שעת הדחק, כתב בספר חוט שני דאם יצטרכו לדחות את הטבילה מיקרי שעת הדחק, ולכן מותרת לטבול לאחר שתנקה היטב את הצפרנים].

<u>צפרני הרגליים</u>

לגבי צפרני הרגלים כתב הביה"ל [סי' שמ ס"א ד"ה בין] שיש לסמוך אף לכתחילה על הט"ז ולהתיר ע"י ניקור הצפרניים, כיון שהפת"ש [ס"ק י] הביא מהחמודי דניאל שלענין צפרני הרגלים יש להקל שאינה צריכה לחזור ולטבול. [וכן נקט הלחם ושמלה להקל כדברי החמודי דניאל, וכן נקט למעשה בשיעורי שבט הלוי].

עוד כתב הט"ז דבמקרה שאינה יודעת בבירור אם הצפרניים היו נקיות מחציצה, יש להקל משום דחציצה במיעוט המקפיד אינה אלא מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא. וכתב הסד"ט [ס"ק לט] דלכאורה צ"ע דהא יש לה חזקת טומאה, וכתב דהט"ז לטעמיה בשו"ע יור"ד [סי' קי וסי' סט ס"ק כד] דספיקא דרבנן לקולא אף באיתחזק איסורא, אך הש"ך [סי' קי] החמיר בזה.

ליקוט תשובות האחרונים

(כא) <u>כל העומד לקצוץ כקצוץ דמי בשיניים ובשיער</u>

בספר אוצרות הטהרה [עמ' תתקיט] הביא את תשובת הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאם יש שן מתנדנדת והרופא אומר שצריך להוציאה, יכולה לטבול לכתחילה ולא חיישינן לסברת הראב"ן דכל העומד לקוץ כקצוץ. [והביא דכן משמע מתשובת אבני נזר (יו"ד סי' רס) שלא חשש לסברא דכל העומד ליקצץ]. וביאר הגרי"ש אלישיב זצ"ל הטעם דרק בצפרניים חששו להראב"ן, הוא משום שבהן יש קפידא להורידן קודם הטבילה, משא"כ בשן המתנדנדת.

באשה ששערה ארוך מאוד ועומד להקצץ, [וכן לענין אשה המקפידה להסיר שיער ממקומות שבגוף כגון מהרגליים], הביא הב"ח את לשון ספר התרומה שכתב דאין חשש בזה, וכתב הב"ח דרק בצפרניים החמירו כיון שקשה להבחין בין מה שעודף על הבשר למה שכנגד הבשר, והיינו דבצפרניים החמירו לקוצצן משום חשש חציצה ולכן חמיר טפי. [ועיין לעיל בסמוך סברת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שרק בצפרניים החמירו הואיל ומקפידין להסירן קודם הטבילה]. ובשו"ת אג"מ [יו"ד ח"ד סי' פח] כתב דהחילוק בין צפרניים לשיער הוא דבצפרניים הכל קוצצין אותן כשהן גדולות מאוד, משא"כ בשיער.

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>להלכה</u> הסד"ט נקט להחמיר בזה, והחכמ"א [כלל קיט סי"ח] כתב דאם מסופקת אם היה נקי ועכשיו הוא נקי יש להקל.

<u>סעיף כא</u>

מקור הדין הוא בתוספתא פ"ו מקואות והובאה בר"ש שם פ"ט מ"ד, וברא"ש פ"י נדה הלכות מקואות סי' כו.

בביאור המציאות של ציפורן המדולדלת, עיין סד"ט [ס"ק מא] וחכמ"א [כלל קיט סט"ז] שביארו שמדובר באופן שהחלו לגזוז את הצפורן כדרכה לרוחב הצפורן, אלא שחתכו רק חלק ממנה, ובזה אמרו דאם חתכו רק מיעוטה יש חציצה משא"כ אם חתכו רובה.[12]

הפוסקים דנו בטעם החציצה של הצפורן, ונאמרו בזה כמה פירושים:

א] הב"י כתב בפירוש אחד דטעם החציצה הוא משום דאמרינן כל העומד ליקצץ כקצוץ דמי, ולכן דיינינן לצפורן כאילו נחתכה כולה והיא חוצצת במקום דיבוקה לצפורן, ואף דהוי כבית הסתרים מ"מ בעינן שיהא ראוי לביאת מים.[13]

ב] דרך אחרת בביאור הדין מבאר הב"י, דמה שאמרו שהצפורן [וכן האבר המדולדל להלן סעיף כב] חוצצת, אין הכוונה שהן עצמן החציצה, אלא שאם יש על גבן חציצה הרי זה חוצץ כיון שהם נחשבים מגוף הבשר. ובפירשה רובה הוי כמאן דנקצצו כולן ואינן נחשבים מגוף הבשר ואין זו חציצה, וכתב הב"י דפירוש זה נראה בעיניו אף שבמרדכי מבואר שלא פירש כן. והד"מ [ס"ק ח] כתב דהפירוש השני דחוק ואינו נראה כלל, וגם הש"ך [ס"ק כו] דחה פירוש זה של הב"י ופירש דהצפורן עצמה חוצצת.[14]

ג] הט"ז [ס"ק כב] מפרש דהחציצה אינה בחלק הצפורן המחובר אלא בחלק שאינו מחובר, דכיון שהסדק צר אין המים יכולים לבוא בתוכו, משא"כ אם נחתך רובו שמתרחב הסדק.

<u>להלכה</u>: החכמ"א [כלל קיט סט"ז] העתיק כדברי הט"ז.

והנה הב"י הביא ששיטת הרמב"ם ורבינו ירוחם [וכן הביא הלחם ושמלה בשם הרשב"א והסמ"ג] דצפורן לא חייצא כלל אף אם פירשה מיעוטה, וגם הנר"א [ס"ק כ] ציין לשיטת הרמב"ם. ועפי"ז כתב הלחם ושמלה שאם לנתה אצל בעלה א"צ לחזור ולטבול.

ובספר חוט שני כתב דכיון שהגר"א ציין לשיטת הרמב"ם, לכן אם יש צירופים נוספים יש להקל בצפורן שפירשה מיעוטה.

כתב הש"ך [ס"ק כז] דאף בפירשה רובה שאינה חוצצת מן הדין, מ"מ למאי דנתבאר [סעיף כ] דאם שכחה ליטול צפורן נהנו שחוזרת וטובלת, ה"ה הכא שתחזור ותטבול וכ"ש לפי שיטת הראב"ן שהובאה בש"ך [ס"ק כה]. ועיין לעיל

ביאורים והערות

12. בחכמ"א פירש דה"ה אם נידלדלה הצפורן ממקום חיבורה בבשר, שגם בזה אמרינן דאם נידלדלה במיעוטה חוצצת וברובה אינה חוצצת, והסד"ט נקט אף אם פירשה רובה הואיל וכאיב לה טובא ומהדקתה לבשרה.

13. וסיוע לסברא זו הביא הב"י מדין ידות הכלים דהיו ארוכים דמטביל עד מקום המידה משום דכל העומד ליחתך כחתוך דמי. והא דבפירשה רובה אין חציצה, הוא משום דמכיון דחזינן שפירשה רובה ובנקל להסירה כולה ולא עשתה כן, חזינן שאינה מקפידה על הציפורן.

14. בספר מגיד מישרים להב"י [פרשת ויקהל] אמר המגיד להב"י וז"ל וכההוא דצפורן שכתבת שני דינים חייך דקוב"ה חייך בפלפולא דילך, אבל אורחא בתראה הוא ברירו דמילה ומ"מ לא תמחוק קדמאה דיקריה דקוב"ה סליק מיניה וכו' עכ"ל. אמנם הפוסקים לא נקטו כדרך השנייה שכתב הב"י.

קנין הלכה

מראי מקומות

[סעיף כ] שהבאנו שאם לנתה אצל בעלה דעת הט"ז שאינה חוזרת וטובלת, וכן פסק הלחם ושמלה ובשיעורי שבט הלוי. ולהש"ך אם אפשר יש לחזור ולטבול, והוסיף החכמ"א דהיינו אם אפשר בקל.(כב)

סעיף כב

מקור הדין כדלעיל סעיף כא. ועיי"ש שהבאנו את הפירושים השונים בדין זה, דלהב"י בפי' הא' החציצה היא על מקום החיבור, ולפירוש הב' של הב"י הכוונה שאם יש חציצה על האבר המדולדל הרי זה פוסל.(כג)

סעיף כג

מקור הדין בתוספתא פ"ו דמקואות, הובאה בר"ש שם פ"ט מ"ד.

<u>גדר של רפוי</u>

לגבי הגדרת רפוי כתב החכמת אדם דמשערין בראיית העין. ועיין ב"י [או"ח סי' קסא] שכתב לגבי נטילת ידים שאין אנו בקיאין להבחין בין רפוי לשאינו רפוי, ולכן אף לגבי נטילת ידים יש להחמיר ולהסיר הטבעת, וכש"ב שלגבי טבילה יש להחמיר כן לכתחילה.

בדיעבד אם כבר טבלה בטבעת רפויה, עיין פת"ש [ס"ק יג] שהביא בשם החמודי דניאל שהחמיר לחזור ולטבול אף אם כבר עבר הלילה, ורק ברפוי הרבה היקל, וטעמו משום דחשש שמא אינו בגדר רפוי.[15]

ביאורים והערות

15. בספר בדי השולחן הביא דהמאירי במקואות [פ"ט] כתב שגדר רפוי הוא אם הטבעת מתעגלת על האצבע על נקל ובמיעוט הנעה. ומהר"י ברונא כתב שקיבל מגדולי עולם שדוקא אם הטבעת רפויה באופן שאם תנענע אצבעותיה בחוזקה תיפול מידה אז חשיב רפויה.

ליקוט תשובות האחרונים

(כב) **<u>צפורן המדולדלת ברגל</u>**

כתב בספר חוט שני שאם יש צפורן ברגל שאינה מחוברת בכל משכה, צריך לחתוך ממנה רק עד המקום שרגילים לחתוך, אבל צריך לנקות תחתיה.

(כג) **<u>ציצין של עור שפירשו</u>**

כתב החכמת אדם [כלל קיט סט"ז] וז"ל ונראה לי דאם קליפות עור הבשר תלויים אינם חוצצים, שדינם כצפורן [שפירשה רובה] שהרי המים יכול לבוא שם, והצד שמחובר לבשר לעולם לא חשבינן ליה לחציצה. עוד הוסיף דעדיף מצפורן, שידוע שאין שום אדם מקפיד על קליפות אלו, ואין דרך כלל לחותכן כי נושרין מאליהן, והוי מיעוט שאינו מקפיד דלכו"ע אינו חוצץ עכ"ל.

ולפי דבריו אם יהיו ציצין שפירשו בחלקם אך הם מהודקים לבשר ואין המים באין בהן, בכה"ג לא קיים הטעם הראשון להקל. ואם אותם ציצין כואבים לו [עיין שו"ע או"ח סי' שכח סעיף לא דיש ציצין המצערים ודרך להסירן] לא קיים גם הטעם השני שכתב שאין מקפידים להסירם.

ובספר חוט שני כתב דציץ עור הכואב אין בזה חשש, דרק בצפורן שהיא מהודקת במקום שהיא תלושה איתא חציצה, משא"כ בציצין אלו שאינם מהודקים [והיינו כשהמים באים שם], ונפק"מ בזה גם לענין נטילת ידים, שציצין אלו אינם חוצצים אם אינם מהודקים, וכ"ש ציצין שאינם כואבים.

כתב בספר חוט שני שאם טבלה ומצאה אחר הטבילה קילופי עור אין בזה חשש.

לענין קילופי עור מחמת שיזוף וכדומה, תראה להסיר מה שאפשר בלא כאב, והשאר אינו חוצץ משום שאין עומדין להינטל ונחשבים מגופה [בדי השולחן]. עוד כתב בספר בדי השולחן שאם יש אבעבוע מלא מים כל זמן שהוא שלם אינו חוצץ, ואם ניקב העור נעשה כאבר מדולדל ויש לחותכו אם הדבר אפשרי בלי כאב, ואם כואב להסירו ואין דעתה להסירו עד שיתייבש וינשור אינו חוצץ. [אמנם כתב בספר מראה כהן שפעמים שהעור הזה מפריע לריפוי הפצע והרופא מקפיד לחותכו, ובאופן זה מיקרי דבר שמקפידים להסירו ואם לא עיילו ביה מיא הרי זו חציצה].

קנין הלכה

מראי מקומות

עיין פת"ש [ס"ק יד] שדן באשה שאין דרכה ללוש בצק בעצמה ולכן אינה מסירה הטבעת לעולם, דבספר גן המלך כתב שאצלה אין הטבעת חוצצת, והסד"ט בספר שיורי טהרה כתב דאין להקל, אמנם בדיעבד שכבר טבלה ושימשה כתב הסד"ט [ס"ק מג] להקל, וכ"כ החכמ"א [כלל קיט ס"ד].(כג)

<u>סעיף כד</u>

גמ' דף סו: ואמר רבא לעולם ילמד אדם וכו' עד והצריכה רבי טבילה אחרת.

בדין בית הסתרים נחלקו הראשונים, דעת תוס' [דף סו: ד"ה כל] דדין חציצה בבית הסתרים הוא מן התורה, והריטב"א בקידושין [דף כה:] כתב שאינו אלא מדרבנן [וכן כתב שם הרשב"א בחד תירוצא]. ולעיל ביארנו איזה מקום נחשב בית הסתרים דקפדינן ביה שיהא ראוי לביאת מים, ואיזה מקום נחשב בלוע, שאין בו דיני חציצה כלל.

כתב הלבוש [סעיף כז] שאם נתנה מעות בפיה וטבלה עלתה לה טבילה, וזו משנה ערוכה [פ"ח מקואות מ"ה], והטעם משום דנהי שהיא מונחת בפיה מ"מ אינה מהודקת בו, והמים מחלחלים בינה לבין הפה.

ועיין לעיל [סעיף יד ליקוטים יז] שהבאנו את דברי החזו"א [סי' צד ס"ק ח], ועיין גם שו"ת אג"מ [ח"א סי' צח] שאם טבלה כשיש מוך באוזנה, אם אין המוך דחוק וע"י שיהוי זמן היו המים נכנסים בו ומגיעים לבשרה, מיקרי ראוי לביאת מים ואינו חוצץ.(כה)

<u>סתימה קבועה</u>

לגבי סתימה קבועה בשיניים נקטו רוב האחרונים להקל [שו"ת צ"צ סי' קם, שואל ומשיב מהדו"ת ח"ג סי' קח, אבני נזר סי' רנח ועוד]. והטעם דכיון שביטלו את הסתימה לעולם הרי היא כחלק מהגוף, ודלא כהחכמת אדם [כלל קיט סי"א] שהחמיר בזה.[16]

ביאורים והערות

16. בשו"ת אג"מ [יו"ד ח"א סי' צז ענף ו] כתב דבסתימות העשויות בזמנינו פשוט שגם החכמ"א יודה דאינן חוצצות, דהחכמ"א איירי באופן שאילולא צורך הרפואה לא היו מניחים את הסתימה, אבל בזמנינו הסתימות נעשות אף ללא צורך רפואי כדי שלא יצטברו שם שיירי אוכל וכיוצ"ב, והסתימה משלימה ממש את צורת השן הרצויה, ולכן גם להחכמ"א לא מיקרי דבר שמקפידים עליו.

ליקוט תשובות האחרונים

(כה) <u>שאריות של משחת שיניים</u>

כתב בספר אוצרות הטהרה בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאם אחר הטבילה מצאה שאריות של משחת שיניים ע"ג שיניה הרי זו חציצה, דמשחת שיניים אינה כדבר לח המובא לעיל [סעיף טו] ולא עיילי ביה מיא.

(כד) <u>טבעת שאי אפשר להורידה</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי אם אינה יכולה כלל להסיר הטבעת, כגון שיש לה פצע או שהתנפחו פרקי האצבע הוי בדיעבד, ואם הטבעת רפויה תעביר אותה ממקום למקום באצבע כדי שהמים יקדמו, ובשעת הדחק יש לסמוך על זה, ואם הטבעת מהודקת יש לשוברה ע"י צורף. ובשעה"ד גדול כתב דיעשו שאלת חכם אם נימא דבטל לגופה. [עיין לקמן (סעיף מז) דכינים שא"א להסירן לא חייצי, אמנם התם לעולם לא יסירם משא"כ הכא דסוף הנפיחות להתרפא].

ובענין סתימה זמנית עיין בהערה.(כו)

<u>אכילה ביום הטבילה</u>

המנהג שהביא השו"ע שלא לאכול בשר ביום הטבילה, כתב בספר אוצרות הטהרה [עמ' תתקיז] בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמנהג זה נוהג רק בבשר ולא בשאר מאכלים הנכנסים בין השיניים, [אמנם צריכה לחצוץ שניה היטב], וכן כתב בספר חוט שני.

מש"כ הרמ"א שאין לאכול בין הרחיצה לבין הטבילה, עיין בסדרי טהרה שכתב שזה נוהג אף בשבת ויו"ט, [אף שרגילים לקבל שבת מבעו"י ולסעוד ביום, אסור לה לאכול בשעה זו את הסעודה משום שאין לאכול בין הרחיצה לבין הטבילה]. וכתב ע"ז בשיעורי שבט הלוי דמ"מ נראה שבשעת הדחק כגון שימנעו מהסעודה זמן רב, או שהילדים יבחינו שאינה אוכלת עמהם, יכולה לאכול ואח"כ תנקה היטב.

<u>סעיף כה</u>

מקור הדין הוא בראב"ד [ספר בעלי הנפש], והיינו שלענין בית הסתרים הקלו שאין העיון בו קודם טבילה מעכב, אף שלענין מקום גלוי בגופה נקטינן שאם לא עיינה קודם טבילה חיישינן, ואף אם לא מצאה חציצה אחר הטבילה מצרכינן לה טבילה אחרת. בטעם הקולא בבית הסתרים כתב הראב"ד והובאו דבריו בש"ך [ס"ק לב] דכשם שהקלה התורה בבית הסתרים דא"צ ביאת מים בפועל, כן הקלו חכמים בענין חששות דחציצה דבית הסתרים. וכתב הסד"ט [ס"ק נ] דיש מקום לבאר זאת בב' אופנים:

א. לשיטת הריטב"א [קידושין דף כה] הסובר דחציצת בית הסתרים אינה מן התורה רק מדרבנן, א"ש בפשטות.

ב. ואף להתוס' הסוברים דדין חציצה בבית הסתרים הוא מן התורה, מ"מ י"ל דכיון שאין מדובר כאן בחששות דאורייתא אלא בדרבנן, שהרי מיעוטו המקפיד אינו אלא מדרבנן, לכן הקלו חכמים טפי בבית הסתרים, כשם שהתורה הקילה ולא הצריכה שיבואו המים שם.

ליקוט תשובות האחרונים

(כו) **<u>סתימה קבועה שבולטת</u>**

סתימה קבועה שמעט ממנה בולט ומפריע בזמן האכילה, וצריך ללכת לרופא ע"מ שישייף אותה, עיין בתשובת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שבסוף ספר מראה כהן שכתב דמסתבר דחוצצת.

<u>סתימה זמנית</u>

האחרונים האריכו בזה, ועיין בספר מראה כהן [פרק ז הערה נ] שכתב כמה סברות שאמרו האחרונים המקילים בזה:

א. הסתימה אינה דבר זר לגופה כמו רטייה, אלא היא משלימה את הצורה הנכונה של השיניים, וכל כה"ג בטל טפי לגופה אע"פ שהוא לזמן [שו"ת שואל ומשיב תניינא ח"ג סי' קח, שיעורי שבט הלוי],

ב. כיון שעם הוצאת הסתימה הזמנית יניחו סתימה אחרת, לכן אמרינן שאין הקפדה על המקום הזה שיהא גלוי. [הר צבי סי' קסז ע"פ מהרש"ם, שו"ת אג"מ יור"ד ח"א סי' צז ענף ג].

ג. עוד דנו לומר שסתימה זמנית דומה לחץ המשוקע בבשר, עיי"ש. והוסיף בספר מראה כהן דמ"מ כיון שהסברות הנ"ל אינן מוכרעות לגמרי, לכן מצריכים גדולי הוראה שתהא הסתימה קבועה בגופה ל' יום. [ובספר אוצרות הטהרה עמ' תתקיא כתב בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שצריך שתהא קבועה ל' יום מהטבילה, ואין די בל' יום מזמן שהונחה הסתימה].

בשיעורי שבט הלוי כתב שלצורך פו"ר יש להקל אף אם הסתימה עתידה להישאר שבעה ימים. ועוד הוסיף דבטיפול שורש קיל טפי, משום שיש סכנה להוציא את הסתימה וגם הוי בלוע.

וכתב הלבושי עוז בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאם הסתימה הזמנית נמצאת במקום שכאשר יניחו סתימה קבועה לא יניחו שם, הרי זה חוצץ בכל גווני. ודעת החזו"א המובא בספר חוט שני דסתימה זמנית חוצצת בכל ענין אף בעומדת לזמן מרובה, והוסיף שם דאם אין צורך רפואי להוציא את הסתימה הזמנית, ומה שמחליפים אותה בסתימה קבועה הוא משום שסופה להתפורר, יש להקל דאף לפי החזו"א לא חייצא.

כתב בספר מראה כהן בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שסתימה קבועה שצריך להוציאה משום שיש בה בשן או דלקת, משניה שקבוע

קנין הלכה

מראי מקומות

<u>בית הסתרים ובית הקמטים</u>

כתב בשיעורי שבט הלוי איזהו בית הסתרים, גובה האף, תוך האוזן, תוך הפה, ואותו מקום, ולא הזכיר את דברי הרמ"ע מפאנו המובאים בגליון רעק"א [סעיף ז] ובחכמת אדם [כלל קיט] דמקום שאינו מתגלה אף פעם חשיב בלוע, ועיין מש"כ לעיל [ס"ז].

ואיזהו בית הקמטים [שנם הוא דינו כבית הסתרים], בית השחי, תחת הצוואר, תחת הדדין, בין אצבעות רגליה, קפלים באשה בעלת בשר או בזקינה.

עיין פת"ש [ס"ק טז] שהביא שיטת השבות יעקב בדין ספק בחציצה במיעוט המקפיד, שהיקל בזה מדין ספיקא דרבנן לקולא, והוא חלק עליו דכיון שהאשה בחזקת טומאה אין מקילין בספיקא דרבנן וכמבואר בסי' קי. [ורק הפר"ח היקל שם בזה ואין הלכה כמותו]. (כז)

<u>סעיף כו</u>

מקור הדין שבסעיף זה הוא הראב"ד בספר בעלי הנפש.

גם בסעיף זה [כמו בסעיף הקודם] מובאת קולא בדיני חציצה בבית הסתרים, והוא במקום שלא הדיחה בית הסתרים ואחר הטבילה נתעסקה בדבר החוצץ ולבסוף מצאה חציצה, תלינן דהחציצה באה עליה מחמת הדבר שנתעמקה בו, [משא"כ בחלקים גלויים שבגופה שאפילו לא מצאה כלום חיישינן, כל שלא בדקה עצמה קודם הטבילה וכמבואר בסי' קצט סעיף יא].

והנה הקולא שבסעיף זה מחודשת יותר מאשר בסעיף הקודם, דבסעיף הקודם מירי שלא מצאה חציצה אחר הטבילה, וקמ"ל דלא מחמרינן לחוש שמא היתה עליה חציצה ונפלה בעלייתה מהטבילה, ואילו בסעיף זה מירי שמצאה חציצה אלא שיש במה לתלותה, דלענין בית הסתרים מקילינן לתלות.

והנה זו דעת השו"ע, אך הש"ך [ס"ק לג] הביא שהרוקח החמיר בדין זה, וסיים דנכון להחמיר.

<u>סעיף כז</u>

מקור הדין הוא במשנה פ"ח דמקואות מ"ה.

בטעם החציצה בקרצה שפתותיה מצינו ב' פירושים:

א. הר"ש [פ"י מ"ב] כתב [ועיין פ"י מ"ח שהסיק דכן עיקר] שדחקה שפתותיה ביותר ונתכסה הבשר החיצון, וכן פי'

ליקוט תשובות האחרונים

שן שיש בה חור עמוק ומצטברים בו שיירי אוכל וא"א לנקותו מחמת הכאב, כתב בשו"ת בית שלמה [ח"ב סי' יב] להקל בשעת הדחק גדול, ודן לדמות זאת לחץ הבלוע בבשר. ובתשובת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל [המובאת בסוף ספר מראה כהן] כתב להקל מטעם דהוי בלוע, וכן כתב בספר חוט שני.

(כז) **<u>ספק אם הוציאה שיניים תותבות</u>**

בשו"ת שבט הלוי [ח"ג סי' קכח] נשאל באשה שיש בפיה שיניים תותבות והיא מסופקת אם הוציאה אותן בשעת הטבילה, [אמנם היא רגילה תמיד להוציאן בשעת רחיצה], והתיר בזה מחמת כמה צירופים:

א. שיטת הט"ז [סי' סט ס"ק כד] באשה שבישלה בשר ונולד לה ספק אולי לא מלחה אותו תחילה, וכתב הט"ז דיש לתלות דסירכיה נקט ואתי, והיינו שעשתה כרגילותה תמיד למלוח הבשר לפני הבישול, וה"נ יש לתלות שעשתה כרגילותה והוציאה השיניים קודם הטבילה.

ב. עוד צירף דבענייני ספק חציצה בבית הסתרים מקילינן טפי כמבואר כאן ובסעיף הבא. [ועוד הוסיף דאפשר שאין השיניים התותבות דבוקות כ"כ בפה עד שייחשב אינו ראוי לביאת מים, ונהי דעל זה לבד חלילה לסמוך מ"מ חזי לאיצטרופי].

ולכן כתב דמן הדין פטורה מלחזור ולטבול, ואם באה להחמיר אל תברך על הטבילה. [והוסיף דהבאה להחמיר בזה רשאית לטבול גם בליל שבת].

הראב"ד, הרמב"ן בחידושיו [דף סז.] והרשב"א. ולפי פירוש זה החציצה היא על הבשר החיצון.

ב. החכמ"א [כלל קכא ס"י] כתב וז"ל ולא תקפוץ את פיה יותר מדאי, ואם קפצה יותר מדאי לא עלתה לה טבילה, אלא תדבק שפתותיה דיבוק בינונית שיהא ראוי לבוא מים לתוך הפה. וזה לכאורה כפירוש הראשון בר"ש [פ"ח מ"ה].[17] עיין פת"ש [ס"ק יז] שהביא בשם ספר חמודי דניאל שכתב דאם קרצה שניה לא הוי חציצה. ולכאורה אזיל לפי הפירוש הראשון שהבאנו דההסרון בקרצה שפתותיה אינו משום שאין אפשרות שיכנסו המים לפה, אלא משום שמתכסה הבשר החיצון, ואין זה שייך בקרצה שניה.

אמנם בספר חוט שני תמה דמאי נ"מ אם הדקה שניה זו בזו או שנמצא עצם בין השיניים, וכבר תמה ע"ז הלחם ושמלה. וכתב בשו"ת אג"מ [ח"א סי' צח] שלענין שייחשב אינו ראוי לביאת מים, רק חציצה דבוקה לפה או לשיניים חוצצת ולא הידוק שיניים, [משא"כ עצם בין השיניים מתוך שהשיניים לוחצות אותו ביניהן הו"ל כדבוק].

<u>סעיף כח</u>

מקור הדין הוא במשנה פ"ח מקואות מ"ה.

עיין בב"י שנחלקו הראשונים בביאור דברי המשנה [דת"ק אמר דאם הדיח ידיו במים ה"ז מהני ור"ש אמר ירפה ידיו]:

א] דעת הרשב"א, דר"ש סובר דדוקא הרפיית היד מהניא ולא הדחת היד במים, דס"ל דהדחת היד גריעא מהרפיית היד, ולפי"ז לת"ק דמהניא הדחת היד כ"ש דמהני הרפייה. והרשב"א סובר שהעצה של הרפיית היד שאמר ר"ש היא עצה יותר טובה, דס"ל דהדחת היד לא מהניא אלא בעינן הרפייה, ולפי"ז לפי ת"ק מהניא ב' העצות.

ב] דעת הרמב"ם והרמב"ן, דהעצה של הרפיית היד היא מחודשת יותר, ות"ק סובר דאין לעשות כן גזירה שמא לא תרפה ידה, ולפי"ז למאי דקיי"ל כת"ק מהניא רק הדחת היד במים ולא הרפיית היד.

<u>להלכה</u>: השו"ע נקט לקולא כהרשב"א דשתי העצות מועילות.

<u>והנה בפוסקים עשו הבחנה בין ג' אופנים של אחיזת היד:</u>

א. אחיזה ברפיון.
ב. אחיזה בדיבוק בינוני.
ג. אחיזה בחוזק.

ויבוארו חילוקי הדינים להלן.

עוד דנו הפוסקים בהך דינא דהדחת היד במים אם מהני דוקא במי המקוה [רמ"א סי' קכ ס"ב, וש"ך כאן ס"ק לז], או דגם במים תלושים מהניא הדחה, דמתחברים ממילא למקוה, וכן דעת הט"ז [ס"ק כא] והגר"א.

הדינים העולים בכל זה:

ביאורים והערות

17. צריך ביאור למה בדיבוק בינונית מיקרי שיכולים לבוא מים לתוך הפה. ואולי הכוונה שאם תשהה זמן רב במים באופן זה יכנסו מים בפה.

קנין הלכה

מראי מקומות

א] אם הרפתה ידה הרי זה מועיל אף אם לא הדיחה ידה תחילה.

ב] אם אוחזתה בדיבוק בינוני:

א. ולא הדיחה ידה הרי זו חציצה.

ב. הדיחה ידה במים תלושים, דעת הרמ"א והש"ך דהטבילה פסולה, משום שאין די בחיבור זה כדי לטהר את המים השאובין שע"ג ידה, ונמצא שמי מקוה כשרים אינם נוגעים בה. אבל הט"ז והגר"א סוברים דמהני אפילו במים תלושים, משום דס"ל דהמשקה הטופח ע"ג ידה חשיב חיבור למקוה גם לענין הכשרת השאובין והפיכתם למי מקוה.

ג. אם הדיחה ידה במי המקוה ולא הוציאה ידה מהמים, [או שהוציאה ידה וחזרה והכניסתה למים קודם שאחזה בחבירתה] לכו"ע מהניא הטבילה גם להרמ"א והש"ך, דנמצאת כולה מוקפת בתוך מי מקוה.

ג] אם אחזתה בדיבוק חזק:

א. אם לא הדיחה ידה הרי זו חציצה.

ב. אם הדיחה ידה במים תלושים, לדעת הרמ"א והש"ך לא מהני [וכדלעיל אף בדיבוק בינונית], ולדעת הגר"א להדיא מהני. ולהט"ז לענין דיבוק חזק אין להקל במים תלושים, דבזה מודה הוא שאין מי המקוה מכשירים את המים שבידה.

ג. אם הדיחה ידה במי המקוה, להרמ"א מהני. והש"ך [ס"ק לו] הביא את דברי מהר"י ברונא שהחמיר באחיזה בחוזק שבזה אין חיבור למקוה כלל, אף כשהדיחה ידה במי המקוה. ולהט"ז לענין מי מקוה מהני אפילו אחיזה חזקה דלא חשיב נפרד מהמקוה [ורק כשהדיחה ידה במים תלושים שצריך המקוה להכשירו הצריך הט"ז שלא תהא אחיזה בחוזק]. וכן להגר"א מהני בכל ענין הדחת היד, אף באחיזה בחוזק.

עוד כתב הש"ך [ס"ק לו] דדין זה של הדחת היד אינו לכתחילה, שהרי המשנה כתבה זאת בסגנון של דיעבד [ואם הדיח ידיו טהור]. ובזה הצדיק הש"ך את המנהג שנהגו להפריד את הידים לרגע מהאחיזה באשה בעת הטבילה. והט"ז [ס"ק כז] פסק כהפרישה שדין זה דהדחת היד הוא אף לכתחילה, וא"צ לחוש להפריד היד.

<u>להלכה</u>: בשיעורי שבט הלוי פסק דלכתחילה יש לחוש לדברי הש"ך והרמ"א להדיח במי המקוה, ובדיעבד כתב דעלתה לה טבילה אף אם הדיחה בשאובין. ולגבי אחיזה בחוזק כתב כדברי הט"ז דבעינן דוקא מי מקוה, ובזה לא סגי בתלושים.

<u>סעיף כט</u>

מקור הדין בתוספתא פ"ה דמקואות, וכן במסכת דרך ארץ רבה, והובאו הדברים בב"י.

הב"י פירש דמיירי באופן שיש שיעור מ' סאה מצומצמות, והחשש הוא שמא תוציא האשה הכובשת את ידה מן המים קודם שהטובלת תטבול, ונמצא המקוה חסר. והביא הב"י דבריב"ש יש ביאור אחר, ולדבריו איירי גם במקוה שיש בו הרבה מים. ועיין בסד"ט [ס"ק נט] שכתב שהביאור הוא שאם כובשת ידה עליה נראית במשחקת וכאילו טבלה בלא כוונה, עיי"ש.

<u>להלכה</u>: כתב בשיעורי שבט הלוי שחוששין בעיקר לשיטת השו"ע, וכיון שעושין מקוה ששיעורו מרווח, לכן לאשה המפחדת לטבול מקילין שיכבשו היד עליה ברפיון.

<u>סעיף ל</u>

מקור הדין הוא בראב"ד בספר בעלי הנפש וברשב"א בתורת הבית, וכן כתב הרא"ש בהלכות מקואות [סכ"א], והטעם משום

קנין הלכה

מראי מקומות

דמי המקוה מקדמין, וכדאיתא במשנה [פ"ז מקואות] שאם הטביל את המיטה אף שרגליה שוקעות בטיט העבה, טהורה משום שהמים מקדמין.

עיין לעיל [סעיף כה] שנתבארו חילוקי דינים באוחז ביד האדם בין דיבוק בינוני לבין דיבוק חזק, דלפי מהר"י ברונא [שהובא בש"ך ס"ק לו] לא מהניא הדחת היד במים בדיבוק חזק, ולפי"ז צ"ל דעמידת האדם על הרצפה בתוך המים לא מיקרי דיבוק חזק אלא דיבוק בינוני, וזה מהני לעשות חיבור. [ועיי"ש שהבאנו דלהרמ"א והש"ך חיבור כזה מהני רק כשהדיחה ידה במי מקוה, ולהט"ז והגר"א גם במים תלושים נכשרים].

הט"ז [ס"ק ל] כתב דעמידת האדם בארץ הוא בגדר אחיזה בדיבוק חזק, והכריע דלכן הצריך הב"י [בשם הרא"ש] שדוקא מי המקוה יקדמו ולא מים תלושים, דס"ל דכשיש אחיזה בחזק לא מהני החיבור להכשיר את המים התלושים. [והנה בדרך כלל גם אם היו רגליה מלוחלחות ממים תלושים מ"מ כשנכנסת למקוה נכשרים המים האלו, וא"כ בכל גוונא יש חיבור במי מקוה. אך כתב בשיעורי שבט הלוי דמשכח"ל אם נכנסה למקוה של מים שאובין קודם שהוכשר בהשקה, דבאופן זה המים שברגליה שאובין, וצריכה להתחבר למקוה ע"מ להכשירם].

שאלות לחזרה

יו"ד הלכות נדה מסי' קצו סי"ב עד סי' קצח ס"ל

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוה"כ רעק"א ופתחי תשובה

<u>סימן קצו סעיף יב</u>

א. אשה שטעתה בחשבון הימים וטבלה אחר חמשה ימים נקיים או אחר ששה ימים ושמשה;
1) כמה ימים צריכה להמתין עד שתוכל לטבול שוב?
2) האם מחמירים בעוד יום משום גזירה דבין השמשות, ומה הטעם?
3) ומדוע אין חוששין שמא ראתה דם באותן עונות וחיפהו שכבת זרע?

ב. 1) אם טבלה אחר שבעה נקיים ושמשה, ואח"כ נודע לה שלא טבלה כראוי - האם צריכה להמתין עד שתוכל לחזור ולטבול, ומה הטעם?
2) אם טבלה בליל שביעי ושמשה ביום שביעי, האם בכה"ג גם צריכה להמתין עד שתוכל לחזור ולטבול?

ג. האם צריכים להפרישה תשעים יום בגלל הבחנה במקרים דלהלן;
1) גר ואשתו שנתגיירו?
2) אשה שנאנסה תחת בעלה?
3) אשה שטעתה במנין שבעה נקיים וטבלה ושמשה או שלא טבלה כראוי ושמשה - כשבעלה היה אצלה תוך תשעים יום - או פחות מכך - קודם למעשה זה או כשלא היה אצלה?
4) אשה שלא ספרה ז' נקיים משום חימוד?
5) אשה שראתה כתם ושמשה עם בעלה?
6) ומה הטעם והנפק"מ ביניהם?

<u>סעיף יג</u>

ד. האם מועיל קינוח טוב באו"מ או רחיצה בחמין או הליכה מיד אחר תשמיש - כל אחד מהם או כמה מהם ביחד - כדי שלא תצטרך להמתין חמשה ימים עד ההפסק טהרה או שלא תצטרך להמתין ד' ימים כשטעתה במנין יום אחד וטבלה ושמשה?

<u>סימן קצז סעיף א</u>

ה. מנין לטבילת נדה מן התורה? (4)

<u>סעיף ב</u>

ו. האם טבילה בזמנה - דאורייתא - מצוה?
והאם טבילה בזמנה - כשכלו ימי ספירתה לאחר שהחמירה מדרבנן, מצוה - כשבעלה בעיר וכשאין בעלה בעיר?

ז. האם מותרת לטבול בליל שבת כשאין בעלה בעיר?

ח. כשבעלה בעיר בליל שבת האם מותרת לטבול;
1) כשלא יכלה לטבול לפני שבת?
2) כשיכלה לטבול לפני שבת רק שלא טבלה כיון שהיה אחר לידה - כשלא ראתה דם, כשראתה דם - בתוך ימי טוהר או אחר ימי טוהר, כשכבר טבלה בימי טוהר ושוב ראתה בימי טוהר?
3) כשלא טבלה כיון שבעלה לא היה בעיר?
4) כששכחה לעשות הפסק טהרה ביום חמישי או שהיה לה חולי ונתרפאה בערב שבת?
5) כשטבלה בליל ששי ומצאה ביום ששי שלא טבלה כראוי - שהיה עליה חציצה?
6) כשהחמירה על עצמה איזה חומרא ויצא טבילתה בליל שבת?

ט. 1) כשמותרת לטבול בליל שבת - האם מותרת לטבול בחמין או בפושרין או דוקא בצונן?
2) והאם מותרת לטבול בעוד יום הששי - לפני אמירת 'ברכו' או אח"כ?

י. 1) באופן שאסורה לטבול בליל שבת, וטבלה, האם עלתה טבילתה לגמרי או רק על לאחר שבת או שצריכה לחזור ולטבול?
2) ומה הדין בדיעבד אם טבלה בליל יו"ט?

יא. 1) אשה שטבלה בליל שבת ואח״כ ראתה ששכחה לחתוך ציפורן אחד, האם מותר לה לטבול שנית בליל שבת, ומה הטעם? (4)
2) כשטבלה בליל ששי וביום ששי בבוקר ראתה ששכחה לחתוך ציפורן אחד, האם מותר לה לטבול שנית בליל שבת, ומה הטעם?

יב. 1) מי שהיתה יכולה לטבול והמתינה עד מוצאי שבת - האם יכולה לטבול במוצאי שבת, ומה הטעם?
2) כלה האם יכולה לטבול במוצאי שבת?
3) אלמנה האם יכולה לטבול בליל שבת או במוצאי שבת, ומה הטעם?

<u>סעיף ג</u>

יג. 1) מתי יכולות לטבול מן התורה הנדה והזבה?
2) ומאי טעמא אסרו חכמים לטבול ביום שביעי וביום שמיני?
3) ומאי טעמא אסרו חכמים לנשי דידן לטבול ביום שביעי וביום שמיני?

יד. 1) האם מותרת לטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך - ביום שביעי או ביום שמיני?
2) לשיטות המתירין, האם הקפידא היא שלא תגיע לביתה עד שתחשך או שלא תצא מבית הטבילה עד שתחשך, ומה הנפק״מ?
3) והאם מותר לצאת מהבית לבית הטבילה מבעוד יום - כשיש מרחץ בבית הטבילה או כשאין מרחץ?

טו. 1) מי שאין לה בת, האם שייך אצלה החשש של סרך בתה?
2) והאם סרך בתה היא רק לגבי טבילה ביום או גם לגבי שאר דברים?

טז. 1) כלה שטובלת לפני חופתה - האם יכולה לטבול ביום - כשטובלת בשביעי או בשמיני?
2) והאם מהני שהיחוד לא תהיה רק בלילה אע״פ שהחופה תהיה ביום?
3) היכא שנוהגין שכלה טובלת ביום - ממתי יכולה לטבול מעלות השחר או מנץ החמה?
4) ומה הדין בכלה שטובלת אחר החופה?

<u>סעיף ד</u>

יז. היכא דאיכא אונס - פרטי או כללי - האם מותרת לטבול מבעוד יום בשביעי או בשמיני?

<u>סעיף ה</u>

יח. 1) עברה וטבלה ביום - בשביעי או בשמיני - בלא אונס, האם עלתה לה טבילה בדיעבד?
2) אם טבלה בבין השמשות או ביום המעונן כשספק לה אם טבלה ביום או בלילה, האם צריכה לחזור ולטבול?

<u>סימן קצח סעיף א</u>

יט. 1) מה הן כללי דיני חציצה לגבי רוב ומיעוט ומקפיד ואינו מקפיד?
2) ואיך פוסקים להלכה המחבר והרמ״א?

כ. האם הדבר תלוי בקפידא דידה או של שאר נשים, ולפי״ז מה הדין;
1) אם היא מקפדת ושאר נשים אינן מקפידות?
2) אם היא אינה מקפדת ושאר נשים מקפידות?
3) אם היא אינה מקפדת וקצת נשים מקפידות?

כא. 1) מה הדין אם היא מקפדת לעתים מזומנות?
2) ומה הדין אם היא מקפדת לעתים רחוקות?

<u>סעיף ב-ד</u>

כב. חוטי צמר או פשתן ורצועות שכורכין בהם שער הראש או רצועות שהם בתוך קליעת שערה, או רצועות שכרוכים בצוארה, או שכרוכים בשאר מקומות שבגוף, האם הוי חציצה, ומה הטעם?

כג. 1) ומה הדין בחוטין הללו כשהם ארוגין או חלולין?
2) ומה הדין בחוטי שער - רגילין או מוזהבות או מטונפות?

כד. דבר שהוא על רוב גופו, או שהוא על מיעוטו ומקפיד עליו, אבל לא מהודק, שנכנס שם מים, האם הוי חציצה, לכתחילה ובדיעבד?

<u>סעיף ה</u>

כה. מה הדין בשערות שנקשרו - בפני עצמן או עם אחרות, אחת או שתיים או יותר, כשמקפדת וכשאינה מקפדת?

<u>סעיף ו</u>

כו. שער שכנגד הלב, שבזקן, שבראש, שבבית השחי, שבאו"מ - באיש ובאשה, בנשואה ובפנויה, במקפדת ובאינה מקפדת - שנדבק מחמת זיעה, האם הוי חציצה?

כז. 1) אשה שיש לה כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו שסכנה להסירם, האם הוי חציצה?
2) והאם מותר לדבק שערותיה ע"י סמים או ע"י שעוה לצורך רפואה?

<u>סעיף ז</u>

כח. "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא" [גמרא]. האם קאי רק על ג' שמעתתא קמייתא דריבדא דכוסילתא ולפלוף וכחול, או גם על פתחה עיניה ביותר, או גם על שלא תטבול על גבי כלי חרס, או שלא נאמרו כלל לגבי אשה רק לגבי טהרות?

כט. 1) כמה ביאורים מצינו למה שכתב הרמב"ם: "<u>וכן</u> לפלוף שבעין אם היה יבש והוא שהתחיל להוריק חוצץ בנדה"?
2) ואיך הבין הטור בכוונת דבריו?

ל. 1) להלכה, לפלוף שתוך העין או חוץ לעין, לח או יבש, תוך ג' ימים ולאחר ג' ימים, שהתחיל להוריק או שלא התחיל, האם הוי חציצה, לכתחילה ובדיעבד?
2) אם טבלה כבר, האם צריכה טבילה שנית?

<u>סעיף ח</u>

לא. 1) כחול שבעין או שחוץ לעין, האם חוצץ?
2) ומה הדין אם היו עיניה פורחות?
3) ומה הפי' פורחות? (3)
4) שמנים האם חוצצין?
5) ואיך נהגו בנות ישראל לגבי שמנים?

<u>סעיף ט</u>

לב. 1) דם יבש שעל המכה ממש או שנתפשט לצדדים, האם חוצץ?
2) ומה דין הריר שבתוכה או שיצא מתוכה, תוך שלשה ימים או לאחר שלשה ימים?
3) שלשה ימים שאמרו האם דוקא מעת לעת או מקצת היום ככולו?

לג. 1) מה תעשה אשה בעלת חטטין כדי שתוכל לטבול?
2) ואיך בדק מהרר"ק את אשתו אם יש לה גלד ושחין, הא אסור להסתכל במקומות המכוסין שבה?

<u>סעיף יא</u>

לד. במשנה תנן: חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה אינו חוצץ. ובתוספתא תניא: הנכנס לו חץ בירכו רבי אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים הרי זה חוצץ, בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ הרי זה חוצץ, ע"כ.
1) במאי מיירי התוספתא כשהחץ נראה מבחוץ או כשאינו נראה?
2) ולפי"ז האם מתני' אתיא כרבי או כחכמים?
3) ואיך פוסקים הטור והשו"ע להלכה - בנראה ובאינו נראה, בשל עץ ובשל מתכת?

לה. 1) מה הפי' נראה ואינו נראה, משוקע או שוה לבשר או בולט לחוץ?
2) ומה הדין אם קרם עליו קרום מלמעלה?
3) ולמה לא כתבו הרמב"ם והמחבר דין זה?
4) והאם הוא להלכה?

<u>סעיף יב-יג</u>

לו. לכלוך הנוצר מחמת זיעה או מלמולים שעל הבשר, האם חוצצין?

<u>סעיף יד</u>

לז. 1) טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים ושאר כל הטיט, באיזה מהן איכא נפק"מ בין לח ליבש ובאיזה מהן חוצץ תמיד או אינו חוצץ תמיד?
2) מה הטעם שלח אינו חוצץ, משום שהמים נכנסין או משום שאינו מקפיד?
3) ומה הנפק"מ ביניהם?

סעיף טו-טז

לח. 1) שרף הנוטף מאילנות תאנה, חרוב, שקמה, תות - לח או יבש - האם חוצצין?
2) ומה הדין בשרף שאר האילנות, ומה הטעם?
3) דם שנסרך - לח או יבש - האם חוצץ?
4) והאם יש נפק״מ בין דם שנתבשל ללא נתבשל?

סעיף יז

לט. צבע שצובעות הנשים על פניהם וידיהן ושער ראשן, האם הוי חציצה, ומה הטעם?

סעיף יח-כ

מ. 1) לדעת הטור והרמב״ם, צואה שתחת הציפורן - כנגד הבשר ושלא כנגדה - האם חוצץ?
2) מי שאינו מקפיד על כך האם אצלו אין זה חוצץ?
3) ומה הדין במעט ממש שאף אחד אינו מקפיד?

מא. 1) איך פוסק המחבר בדין צואה ובצק שתחת הציפורן לגבי טבילה?
2) ומה הדין לגבי נטילת ידים?
3) ומה הדין אם יש לה נפח במקום הציפורן שאינה יכולה לנקות הטיט?

מב. 1) צפורן גדולה ונקיה - האם חוצצת?
2) ומפני מה נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה?

מג. מאחר שכבר נהגו ליטול צפרניהם, אם נשאר צפורן אחת שלא קצצה וטבלה, האם צריכה לחזור ולטבול או שאינה צריכה או שטוב להחמיר, ומה הטעם;
1) כשמצאה אחר הטבילה?
2) כשמצאה בבוקר אחרי שלנתה עם בעלה?
3) כשמצאה בבוקר ולא לנתה עם בעלה?

מד. 1) אשה שאירע טבילתה בחול המועד ולא קצצה צפרניה לפני המועד, האם סגי שתנקר אותם היטב או עדיף שתחתכם ע״י גוי, ומה הטעם?
2) אשה שמצאה בליל שבת או יו״ט ששכחה ליטול צפרניה, האם סגי שתנקר אותם היטב או עדיף שתחתכם ע״י גוי - בידיו או בשיניו או בכלי, ומה הטעם?

סעיף כא-כב

מה. 1) אבר ובשר המדולדלים האם חוצצין?
2) צפורן המדולדלת - שפירשה רובה או מיעוטה - האם חוצצת?
3) מה הטעם של אלו שחוצצין, הא מגופו של אדם הן?
4) ומה הנפק״מ בין פירשה רובה לפירשה מיעוטה?
5) ולגבי מה נאמר הלכה זו, אם הם בעצמן חוצצין או שאם נמצא עליהם דבר חוצץ אם חוצץ?
6) כשנעקרה הציפורן עצמה ממקום חיבורה, האם הוי חציצה או לא?

מו. 1) טבלה עם ציפורן שפירשה רובה - האם צריכה לחזור ולטבול?
2) הכלות שנוהגות לגלח שערותיהן אחר בעילת מצוה, למה לא נחשב לחציצה בשעת טבילתן כיון שעומדין ליקצץ?
[3) ומה דין השערות שמקצצות ביום חופתן אחרי הטבילה לפני הבעילת מצוה?]

סעיף כג

מז. 1) שרשראות, טבעות, נזמי אף ונזמי אוזן, האם חוצצין לכתחילה, כשהם רפויים או מהודקים?
2) מה הדין בדיעבד כשכבר טבלה עמהן?
3) ומה הדין כשהיא מסופקת אם טבלה בטבעת רפויה וכבר לנתה עם בעלה?
4) ומה טעם הדבר שטבעת חוצצת, והאם יש נפק״מ בין אשה שדרכה ללוש לבין אשה שאין דרכה ללוש?

מח. 1) אגד שעל גבי המכה וגבס שעל גבי שבר, האם הוי חציצה?
2) מי שרופא ציוה עליה שלא יבואו מים על עיניה כלל, מאי עדיף טפי, להניח אגד על גבי העין או לכסותה ביד - שלה או של חברתה, ומה הטעם?

סעיף כד

מט. 1) מה טעם צריך שלא יהיה חציצה בבית הסתרים?

2) צחצוח שיניים, האם היא חובה או עצה טובה שלא תצטרך לחזור ולטבול אם תמצא משהו אח"כ?

<u>סעיף כה-כו</u>

נ. אשה שלא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים;
1) מה הדין אם נמצא עליה דבר חוצץ?
2) ומה הדין אם לא נמצא עליה דבר חוצץ?
3) מאי שנא מבדיקת הגוף וחפיפת הראש?
4) האם צריך הוכחה אחר הטבילה שלא היה עליה בשעת הטבילה?
5) אם לא בדקה בין שיניה ובבית הסתרים קודם הטבילה ואחר הטבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילים ואח"כ בדקה ומצאה חציצה, האם תלינן לקולא או להחמיר?

נא. 1) אשה שיש לה טבעת בעומק הפרוזדור, האם חוצץ בטבילה או לא?
2) ואשה זו איך תעשה הבדיקות, וכמה בדיקות צריכה לעשות?
3) לפי הנ"ל, אם מה שצריכה להסיר את הטבעת בשעת לידה חשיב למקפיד?
4) אם מה שצריכה להסיר את הטבעת לבדיקות חשיב למקפיד?
5) אם נקרא מקום בלוע שאין צריך לביאת מים?
6) אם או"מ בכללות מיקרי בלוע?

<u>סעיף כז</u>

נב. 1) קרצה שפתותיה או שיניה, האם עלתה לה טבילה?
2) קפצה ידה, האם עלתה לה טבילה?

<u>סעיף כח</u>

נג. "האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאים".
1) מה הדין אם הדיח ידיו במים תחילה?
2) האם צריך הדחה במי המקוה או סגי במים תלושים?
3) ומה הדין אם לא הדיח ידיו תחילה, אבל מרפה את ידיו במים?
4) ואם הדיח ידיו במים - האם יכול לאחוז בו בחוזק או דוקא ברפוי?
5) והאם דינים אלו הם דוקא בדיעבד או אפי' לכתחילה?

<u>סעיף כט-ל</u>

נד. האומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה, הרי זה מגונה.
1) מה הטעם?
2) האם דוקא במקוה של מ' סאה מצומצמות, או אפי' ביותר מכך?

נה. 1) האם צריכה אשה להגביה רגליה בשעת טבילתה שלא תהא דורסת על הרצפה, ומה הטעם?
2) והאם מים מקדמים תלושים נמי מהני?

שאלות הנוגעות למעשה

יו"ד הלכות נדה מסי' קצו סי"ב עד סי' קצח ס"ל

<u>סימן קצה סעיף א</u>

א. נמצאת במקום שאין לה עד בדיקה

1. האם יכולה לבדוק בטישו, נייר טואלט, מגבון לח, צמר גפן, בבגד לבן הסמוך לגופה שהוא רך או קשה, - סינטטי, או רגיל.
2. האם יכולה לבדוק באצבע.
3. אם יש לה רק בגד צבוע אבל בהיר, האם יכולה לבדוק בו.
4. ואם בדקה והיה נקי האם עלתה לה בדיקה.

[ס"ו, סדר"ט סקכ"ח, לאו"ש סק"י, שיעורי שבה"ל, נקרע, לח נתפס, מעורב לאוח חו חומר].

ב. אשה שהבדיקות פוצעים אותה.

1. האם יכולה לוותר על חלק מהבדיקות.
2. האם עדיף שתעשה פעמיים בראשון ושביעי ובשאר הימים לא תעשה, או שתעשה ראשון ושביעי אחד, ובחלק מהימים עוד בדיקה.
3. האם יכולה לעשות קינוח בלבד, או להכניס מבלי לסובב, או להכניס קצת בפנים ולשהות כך במשך זמן מסויים.
4. ואם עושה רק בדיקת ראשון ושביעי, האם צריך, או ראוי שתעשה בשאר הימים לפחות קינוח כנגד המקום מבחוץ.
5. אם יודעת היכן הפצע, האם יועיל שתכניס ותבדוק רק עד אותו מקום, או להיפך שיכניסו לו עד עם מוך בראשו עד כנגד מקום יציאת הדם מהמקור מבלי לגעת ולבדוק בצדדים.
6. וכן אשה שנתפס לה הגב ויכולה להתכופף רק מעט, האם יועיל הבדיקה עד כמה שידה מגעת לבפנים.
7. כלה שאחרי החתונה המשיכה לבדוק באותו עומק וצורה שבדקה לפני החתונה, האם צריכה לחזור ולספור ז"נ מחדש.
8. ואם קשה לה לבדוק בעמידה, או שבכלל לא יכולה לעמוד, האם יכולה לבדוק בשכיבה.
9. ואשה שיש לה טבעת באו"מ למניעת הריון [נובה רינג] האם צריכה להוציאה לפני הבדיקות, לכתחילה, ובדיעבד.

[נגדרי מיוב ומעלת הבדיקה ומו"ס, ס"ז, סדר"ט סקכ"ג, לע"ח קמח ס', פ"ת סק"ח-ט, מו"ד סק"ד, מת"ס קע"ז, וקמ"ב, מזו"ח ל"ב כ"ח, שיעורי שבה"ל].

ג. אשה שבאמצע ז' נקיים עברה ניתוח והייתה מורדמת יום או יומיים.

1. האם צריכה לספור ז"נ מחדש.
2. ואם הלכה בז' נקיים בבגד הסמוך שהוא צבוע בצבע בהיר או כהה, ומצאה עליו דם יותר מכגריס, האם סתרה את הז' נקיים.
3. והאם מותר לה בז' נקיים לשהות כמה שעות בים או בבריכה
4. וכן אם יש לה מכה באו"מ וכדו' האם מותר לה בז' נקיים להכניס לתוכו משחה, טיפות או נרות.

[ס"ת, פ"ת סק"ג, ומקי"ג, ונסימן ק"ל סקכ"ב, מעיל לדקה ס"ג, שיעורי שבה"ל].

ד. בז' נקיים, כשמגיעים לשאול על מראה, או כתם.

1. האם צריך לומר שהוא מג' ימים הראשונים.
2. בג' ימים ראשונים, ואח"כ, אשה שסובלת מטחורים מדממים, או שלא תמיד מדממים, וקינחה אחרי עשיית צרכיה ומצאה דם, או שסתם מצאה דם על הבגד הסמוך לגופה, האם אפשר לתלות בזה.
3. ואם מצאה את הכתם ביום הרביעי, אבל מסופקת אולי זה כבר נמצא על הבגד מאתמול.
4. ואשה שיש לה פצעים, האם יועיל לה תפסיק בטהרה עוד לפני ה' ימים מראייתה, כדי שהז' נקיים יתחילו כבר ג' ימים אחרי שהפסיקה בטהרה.

5. כשרואים על העד מראה שמוכח שהוא דם שנעשה ע"י פציעה, האם מועיל בהפס"ט, ג' ימים ראשונים שיבררו ע"י אחות וכדו' שיש לה פצע באו"מ.

[ס"י, ט"ז סק"ד, ס"ך סי"ג, תוה"ש סקי"ג, חו"ד סק"ו, רע"מ קמ"ו ע"מ, סדר"ט סקל"ג, פ"ת סקי"ח, וסק"ה].

ה. אשה שראתה ביום א' ביה"ש.

1. האם יכולה להפסיק בטהרה ביום ה'.
2. וכן אשה שבעלה לא היה בעיר כמה ימים לפני שראתה, האם יכולה לצרף את אותם ימים להתחיל הפס"ט.
3. וכן אם היה יום הוסת או אפילו יומיים, ומחמת כן פירשו ואח"כ מיד ראתה האם אפשר לצרף את אותם ימים לה' ימים להפס"ט.
4. וכן אם היה להם מראה מסופק, ומחמת כך המתינו יום או יותר כדי לברר, ועד שבירורו את דינו כבר התחיל ראיתה, האם אפשר לצרף את אותם ימים כאשר יורו להם שהמראה היה באמת אסור, או אפילו אם יורו להם שהמראה היה כשר.
5. ואם זמן הביוץ שלה הוא מוקדם, האם יכולה כמה ימים לפני חשבון ראייתה לומר לבעלה שהיא טמאה, ותיאסר עליו, ותצרף ימים אלו לה' ימים כדי שתספיק לטבול בזמן.
6. ואם היה לה דלקת או בעיה רפואית אחרת שאסרו עליה לשמש ואח"כ ראתה דם האם יכולה לצרף את אותם ימים לה' ימים.
7. וכן אשה שחזרה מהטבילה וראתה דם עוד לפני שבעלה היה בכלל, - או אחרי שכבר הגיע ולא נהגו שום קירוב, - או שכבר נהגו היתר וקירוב אבל לא עשו שום מעשה, - או שכבר עבר לילה אבל עדיין לא עשו מעשה, האם צריכה להמתין שוב ה' ימים, או יכולה להתחיל לספור מיד.
8. וכן אם כאשר תמתין ה' ימים יצא ליל טבילה שלה במוצ"ש, או במוצ"ש שאחרי יו"ט, או בליל שבת שאחרי ב' ימי ר"ה, או במוצ"ש שלאחריו, האם יכולה להמתין רק ד' ימים.

[סי"ח, ט"ז סק"ז, ס"ך סק"כ-כ"ח, סדר"ט סק"מ, וסק"ל, תוה"ש סקי"ט, תכמ"ח קי"ז ס"ג, פ"ת סקט"ז, חזו"ח נמכתב נספר טהב"י, מגרו"מ מ"ד י"ז תות כ"ח, שבה"ל מ"ו קכ"ט מ', שיעורי שבה"ל].

ו. אשה שחזרה מטבילתה הבחינה שטעתה במנין הז' ורק מחר הם מסתיימים.

1. האם צריכה מחר לחזור שוב לטבול או מספיק שתבדוק.
2. ואם הבחינה שטעתה במנין המתנת הה' ימים ביום או יומיים, האם מותרת לבעלה או אסורה.
3. והאם צריכה אח"כ לחזור ולטבול שוב.

[סי"ג, סדר"ט סקי"ג].

ז. יש לה חתונה של אחות, או שעושה בר מצוה, שבע ברכות וכדו'.

1. האפשרות היחידה שלה לטבול הוא מיד אחרי השקיעה, האם יכולה.
2. והאם יכולה גם לטבול ממש ביום לפני השקיעה כדי שלא יוודע לכולם.
3. ואשה שעושה את החפיפה וכל ההכנות בבית, סיימה אותם הרבה זמן לפני השקיעה, האם מותר לה לצאת כבר מהבית כדי להספיק כמה סידורים עוד לפני הטבילה.
4. ישובים שהמקוה במקום מרוחק שיש פחד או סכנה ללכת בלילה, או בזמן מלחמה שיש פחד ללכת בלילה, האם יכולה לטבול ביום הז', או הח', ולהשאר ברחוב או בבית חברתה, או מקום אחר.
5. וכן ישובים שהמקוה מתחת לביהכנ"ס, ובליל שבת מתביישות לטבול שיצאו יחד עם הציבור ממעריב, האם יכולות לטבול ביום ולהכנס לביהכנ"ס למעריב.
6. וכן נשים שיש חשש שמחללות שבת, המקוה מרוחק מהמקום, האם לתת להם לטבול ביום כדי שיחזרו לישוב או לבית לפני כניסת שבת.
7. בדוגמאות הנ"ל האם יש חילוק בין מצב ארעי כליל שבת וכדו', או מצב מתמשך, או קבוע.
8. ומה דין כלה שהחופה שלה לפני השקיעה, או אחריו, ויום הז' הוא רק ביום החתונה.

[ס"ג-ד, ס"ך סק"ו, וסק"ט, פ"ת סק"ג, וסקי"ח, וסקי"ג, בית מאיר, סדר"ט סקי"ט, דגול מרבבה, תכמ"ח קי"ח סי"ד, וס"ו, סדר"ט סק"ט, למו"ש סק"ח, שבה"ל מ"ד ק"ז, וס"ג ק"ע תות ה].

א. אשה מעוברת שטובלת ומפחדת להוריד את הקמיע שתלוי לשמירה.

1. האם יכולה לטבול כך.

2. וכן אשה שנמצאת במקום זר, טובלת במקום שיש גנבות וכדו', מפחדת להוריד את השרשרת, - צמיד, - טבעת, - עגילים, האם יכולה לטבול כך.

3. והאם שונה כאשר היא טובלת במים מלוכלכים, או בים וכדו'.

4. טבלה כך, האם כל דבר שמתגלגל מבלי ללחוץ על אותו מקום ונכנס מים תחתיו אינו מעכב.

5. וסתם אשה ששכחה להסיר את אחד מאלו, האם צריכה לחזור ולטבול.

6. האם יש חילוק בין הדוגמאות בזה - וכן בעגילים עצמם האם יש חילוק בין אם נכנסים לתוך חור שבאוזן, או נצמדים חזק על האוזן.

7. וכן אשה שלא יכולה להוריד את הטבעת, האם מספיק שתסובב אותה היטב או שצריך לשוברה.

8. וכן אשה שצריכה לטבול בליל שבת, יש לה שער ארוך שלא תוכל אח"כ להכניסם תחת הפאה ללא סחיטה, האם יכולה לתפוס אותם עם גומיה או שתים בצורה מרווחות שרק לא יתפזר.

9. וכן אשה שיש לה צמה, ובשבת לא תוכל אח"כ לקלוע אותו שוב, האם נתיר לה לטבול כשהוא קלוע.

[תלוי בטעמו של הרמ"א בס"ת, ועד כמה זה נאמר, וכן בטעמו ובביאור דבריו בס"ד ולמה מינו נסתר מסכ"ג, ומ"ו, מו"ח קס"ת ס"ג, ועיין היטב בס"ב שם סקי"ח, ומ"ר שם סק"ד, ט"ז סק"ד, ס"ך סקי"ג בסוגריים, ופקנ"ו, סדר"ט סק"ו, סק"י, ופקי"ג, ופקמ"ז, רע"ח על סכ"ג, פ"ת סק"ד, ופקי"ד, תת"ס בהגהות סכ"ג, מכמ"ח קי"ג ס"ד, וקי"ט ס"ב, ולענין למה גס ס"ב ופדר"ט סק"ט, ופמ"ג ס"ג סק"ח, שבה"ל מ"ב ק"ח, ומ"ג קכ"ח מות מ'].

ב. מצאה אחרי הטבילה שחלק מגבות עיניה דבוקות ביחד.

1. באופן שזה לא מפריע לה, האם צריכה לחזור ולטבול.

2. וכן אם מצאה שחלק מהריסים מודבקים מחמת משחת עינים שהניחה, או שתפוסות היטב זו בזו, ולא מפריע לה, האם צריכה לטבול שוב.

3. וכן אם מצאה ששערות בית השחי דבוקות ביחד, וברור לה שלא מפריע לה, האם צריכה לחזור ולטבול.

4. והאם תלוי אם זה דבוק מחמת זיעה, או משחה וכדו'.

[ס"ה, ס"ו, ביאור הגר"ח י"ח, סדר"ט סקי"ז-י"ח, לו"ש לחס סקל"ח, מכמ"ח קי"ט ס"ג, וס"ה, מזו"ח ל"ד סק"ה, רד פעלים מ"ב יור"ד כ"ב, מו"ש סקי"ח ד'].

ג. שכחה להסיר את העדשות.

1. האם צריכה לחזור ולטבול.

2. האם יש חילוק בין עדשות שקבוע בלילה מסירים אותם לבין אלו שלא מסירים.

3. וכן אשה שער"ש אחרי החפיפה שכחה והניחה טיפות עינים, או משחה, וטבלה, ואחרי הטבילה מרגישה אותם עדיין, האם עלתה לה טבילה.

4. האם יש חילוק בין אם היא מרגישה אותם בתוך העין או מעליו.

5. ומה מוגדר לענין זה תוך העין ומה מעליו.

6. מה הדין אם כבר סגרו את המקואות, או כבר לנתה עם בעלה.

7. האם לבני ספרד הדין שונה.

[ס"ו, ס"ך סקי"ג, ביאור הגר"ח סקמ"ד, סדר"ט כ"ח, מגרו"מ מ"ח ק"ד, שבה"ל מ"ב ל"ז].

ד. אשה שהולכת בליל שבת להורים וכד',

1. אם לא תניח איפור או אודם וכדו', הדבר יבלוט, האם מותר לה להניח לפני הטבילה בצורה שודאי ישאר טוב גם במגע המים.

2. אם התחיל קצת מהצבע או האיפור לרדת מחמת החפיפה, האם השאר מעכב, לכתחילה ובדיעבד.

3. האם יש חילוק בבין אם זה על הפנים או על הגבות או על או בתוך העינים, - וכן האם יש חילוק בין הוא סוג שבמהותו עמיד במים, או לא עמיד במים.
4. והאם כשצריכה לטבול בליל שבת מותר לניח בער"ש משחה, או קרם לחות, או אבקה או ספריי בבית השחי, וכן שמנים מסויימים בין האצבעות וכדו..
5. וכן נשים שצבועת את ציפרניהם - או את שערות הראש, - או את הגבות, והצבע קצת סמיך או לא סמיך, האם חוצצות, לכתחילה ובדיעבד. - והאם יש חילוק ביניהם.
6. וכן אשה שהניחה במשך כמה ימים יוד, ולאחר נקיון לא ירד לגמרי האם יכולה לטבול,
[תלוי בטעמים, והמס גס על זה יש מת הדין שם הרמ"א בסמ"ק, ותלוי גם בהגדרת רוב, ס"ה, סי"ז, ש"ך סקי"ד, ט"ו סקי"ז, סדר"ט סקכ"ג ול"ג, ציונ מדס י"ב, מזו"מ ל"ד סק"ח, ועיין מ"ב קס"ק סקי"ב ובימור הלכה שם ד"ה והיו].

ה. אותם נשים:

1. שעושות הדבקת ריסים מלאכותים, האם חוצץ.
2. ואם חלקם כבר התחילו לנשור.
3. וכן אלו שעושות הארכת שיער ע"י שמדביקות בסוף השער עוד שורה שלימה של שערות, האם חוצץ.
4. וכן אלו שמגדלות ציפרנים ארוכות ולא מוכנות לגזוז אותם.
5. או שמדביקות על הצפרנים שלהם ציפרנים מלאכותיות.
[סדר"ט סקל"ג, ציונ מדס י"ב, מחיצור מ"ג ל"ג, מגרו"מ מ"ג ס"ב]

ו. בועה שנוצרה מחמת כויה.

1. האם כשעדיין סגורה חוצצת.
2. כשתוכה מלא מים, האם צריך לנקבה,
3. וכשכבר ניקבה ונשאר העור מסביב, האם חוצץ .
4. וכן פצע נפוח מוגלתי, האם צריך לפוצץ אותו ולפותחו.
5. ואם כבר נפתח, האם צריך לחתוך את כל העור שבולט מסביבו.
6. והאם צריכה להסיר את כל הגלד שעל המכה בין את הקרום שנוצר מהדם היבש שעל הבשר, ובין את הריר שהתייבש שם.
7. והאם צריכה להסיר את כל הפצעונים הקטנים, וכן את כל פצעי הבגרות ודומיהם.
8. בכל הנ"ל האם שונה כאשר כואב לה כשמסירה אותם.
[ס"ט, סט"ז, ט"ז סקי"ד, ש"ך סק"כ, סדר"ט סקכ"ג, מזו"מ ל"ד ד', ו', מ"ב קס"ק סקט"ז, שו"ע הגר"ז שם].

ז. אשה שנכוותה בדרגה גבוהה.

1. כאשר למניעת זיהום, ולצורך הריפוי מדביקים במקום עור סיננטי, שנופל כאשר נוצר עור רגיל, האם העור חוצץ.
2. ואם תחתיו יש קצת שאריות של קצוות העור הטבעי.
3. וכן אשה שיש לה גבס לתקופה ממושכת. האם יש לה אפשרות לטבול.
4. וכן תחבושת אלסטית. או קיבוע שהונח ע"ג נקע, או פלסטר שהונח ע"ג חתך, ואמור להיות כמה שבועות ללא החלפה, האם חוצצים.
5. ואם קצות הפלסטר מודבקים זה על זה, וחל טבילתה בליל שבת, האם צריכה לדחות את הטבילה.
6. וכן אשה שהיה לה חתך, או עברה ניתוח, או עקירת שן, ויש לה תפירות נמסות או לא נמסות האם חוצץ.
7. האם יש חילוק בין אם התפירות במקומות גלויים או שיניים וכדו', -וכן אם התפירות ניכרות מבחוץ בראיה -או במישוש היד.
8. והאם יש חילוק כמה זמן התפירות עדיין אמורות להיות שם.
[המס הטעם הוא כי לולא המכה לא היתה רוצה, או כי מכנה, או כי כולם רואים אם זה לרפואה, או כי עד זמן זה נדוקא לא תסיר, ס"י, סי"ח, רע"ח פ', סדר"ט סקי"ט, תת"ס קל"ב, ציונ מדס י"ב, דונב מיתריס מ"ג מ', מגרו"מ מ"ב פ"ז, שבה"ל מ"ב ל"ד, מרמה כהן נתשובות שבשוף].

ח. נשים שאחרי רחיצה בחמין יש להם קילופי עור.

1. האם חוצץ.
2. וכן נשים שאחרי המעבר מחם לקר מצטבר להם כמין מלמולין על הגוף, כיצד ינהגו אחרי החפיפה לפני הטבילה.
3. וכן אשה שאחרי הטבילה מצאה שעל השערות או הגוף נשארו שאריות שמפו, או מרכך שיער, או שמניקה וראתה שנשאר חלב דבוק בדדים, האם צריכה לטבול שוב.
4. בכל הנ"ל האם יש חילוק בין אם זה היה יבש או לח, וכן אם היא מקפדת בכך או לא.

[סי"ב-ט"ו, ש"ך סקי"ט, בית לחם יהודה, שיעורי שבה"ל].

ט. נשים שמקפידות לגלח שער ראשן לפני הטבילה.

1. אם לא גילחו האם חוצץ.
2. וכן בנות ספרד שמקפידות לגלח שער או"מ לפני הטבילה, האם מעכב בדיעבד.
3. וכן אשה ששערות ראשה ארוכות ויוצאות מכמה מקומות, וקבעה תור לספר אותם אחרי הטבילה, או למחרת, האם זה עיכב את הטבילה.
4. וכן אשה שצומח לה שערה במקום בולט בפנים, בימים שמותרת מקפידה שלא יהיה, או שתמיד מתביישת בזה, ולא הורידה לפני הטבילה, האם חוצץ.
5. וכן אשה שבאופן קבוע מקפידה על סידור גבות, הגיע הזמן ולא הסירה, וטבלה, האם עלתה לה טבילה.
6. וכן אשה שיש לה יבלת או עור יבש ברגלים ורוצה להסירן, האם הם חוצצים.
7. האם שונה כאשר זה מפריעה לה בהליכה, - וכן אם כבר הניחה עליו חומר שמייבש אותו אלא שהתוצאה נהיית לאחר כמה ימים.
8. בכל הנ"ל האם יש חילוק בין אם מקפידות להסירן מחמת ההלכה או רק לנוי.

[גדלי עומד להגזז, ס"כ, ט"ז סקכ"ט- כ"ג, נקוה"כ, ש"ך סקכ"ה- כ"ו, נרכי יוסף על ס"ו, פ"ת סקי"ג, לו"ש סקנ"ד, מגרו"מ מ"ג פ', מנמ"ש מ"ג ע"ד, שבה"ל מ"ד ק"ט, ומ"ג קכ"ז, יסוד הטהרה פ"ו כ"ו ובמוספת טהרה].

י. אשה שיש לה הרבה קילופי עור.

1. האם חוצץ כאשר הוא בולט, וכאשר זה צמוד לגוף אבל מופרד.
2. וכן קילופי עור שבשפתיים וסביב הצפרנים, האם חוצצים.
3. האם יש חלוק איזה גודל הם, וכן עד כמה הם מפריעים.

[מיעוט שמינו מקפיד, עומד להגזז, סכ"ג, ט"ז סקכ"ג, ש"ך סקכ"ו, מכמ"מ קי"ט ט"ז]

יא. גזזה ציפורניה יומיים שלש לפני הטבילה.

1. האם צריכה לגזוז שוב לפני הטבילה.
2. וכן אם שכחה לגזוז מקצת מהציפורן, והטבילה בליל שבת, ואין גוי לבקש שתורידו, האם יכולה לטבול.
3. וכן אם יש לה ציפורנים קטנות רק כנגד הבשר, ולא גזזה אותם וטבלה, בליל שבת, או שכבר המקוה סגור, האם מותרת.
4. וכן אשה שעובדת בנגינה וצריכה קצת ציפרנים, האם מותר לה להשאיר מה שודאי כנגד הבשר.
5. וכן אם חזרה מהמקוה וגילתה שנשאר לה מקצת מהציפורן, או שפיץ בולט בצד, האם צריכה לחזור ולטבול- ואם המקוה כבר סגור
6. האם יש חילוק אם השפיץ דוקר ומפריע או לא דוקר.
7. מה הדין בזה בציפורן של הרגל.
8. ואם יש לה ציפורן חודרנית שלא יכולה לחתוך אותה.
9. וכן ציפורן שקיבלה מכה התחילה להתייבש ומנותקת חלקית האם חוצצת
10. בכל הנ"ל האם יש חילוק בין אם ברור לה שהיה נקי תחת הציפורן, או שמסופקת בכך.

[סי"ח-י"ט, סכ"ג, ש"ך סקכ"ה, פ"ת סק"י, תפמל"מ, הגהות מת"ס, לו"ש שמלה סק"כ, מכמ"מ קי"ט י"ג, י"ד, וט"ז, סדר"ט סקל"ט, שבה"ל מ"ב ל"ג ג']

יב. שן קבוע שמתנדנדת, וגם יש כאב.

1. האם הוא מפריע לטבילה.
2. וכן כתר ישן קבוע, או סתימה ישנה קבועה שמתנדנדים, האם חוצצים - וכן כתר זמני שצריך להוציא אותו, או שאין סיבה מיוחדת להוציאו
3. האם יש חילוק בין אם רק מתנדנדים, או גם כואבים או שעדיין מביאים תועלת לאכילה או להיפך שא"א לאכול על אותו שן.
4. האם יש חילוק אם כבר קבעו תור לעקירה או עדין לא קבעו.
5. חור עמוק בשן, שמרגישה, או מסופקת, האם יש שם שיירי מאכל, וא"א הכניס כ"כ עמוק, או שאפשר אבל זה גורם כאב האם מעכב לטבילה.
6. ולהיפך שיש נפיחות סביב כמה שינים וא"א לנקות ולהוציא משם את האוכל.
7. וכן סתימה שאמורים להוציא אותה בקרוב, או שחייבים להוציא אותה בגלל זיהום, האם חוצצים.
8. והאם יש חילוק בין אם אמורים להוציא את הסתימה וגם לעקור את השן, או שאמורים להחליף לו את הסתימה ולהניח אחרת במקומה.
9. האם יש חילוק כמה סתימות יש לה בשינים, - וכן האם הם בולטים מחמת שוני הצבע שלהם או לא.
10. ואם עשו לה סתימה קצת בולטת ואמורים לשייף אותה, או שאמור להשאר כך האם חוצץ.

[תלוי מה הטעם שמינו מוכן ועפי"ז מתחלקים הדינים, סכ"ד-כ"ו, ש"ך סק"ל, בית שלמה מ"ב י"ב, בינת אדם י"ב, מהרש"ם מ"ח ע"ט, בית יצחק מ"ב י"ט, מגור"מ מ"ח ל"ו, ול"ז ענף ו', שבה"ל מ"ב ל"ו, ומ"ה קכ"ב אות ו'].

יג. פלטה וכן שינים תותבות.

1. האם חוצצים.
2. והאם יש חילוק אם מסירים אותם לפני השינה או שלא מסירים.
3. וכן ברזלים, או קוביות עם גומיות, או גשרים, לישור שינים, העשויים מבפנים מאחורי השינים - או על השינים עצמם -או מבחוץ- לנוי או לבריאות השן- האם חוצצים.
4. נפל הכתר או הסתימה, ונשאר מקצת מהדבק שסביבו, האם חוצץ.
5. וכן מי ששיניה לא עומדות מספיק חזק, ומניחים לפני האוכל אבקה שמדביקה ומחזקת את השינים למשך כמה שעות, מה הדין אם טבלה תוך אותם שעות או אח"כ ונשארו מהם פירורים.
6. וכן אבן שמצטבר על השינים, שאפשר להסירו לבד ע"י מאמץ האם חוצץ.
7. ואם צריך להסירו ע"י רופא, והאם שונה כאשר יש לה כבר תור אצל הרופא לניקוי.

[כנ"ל שלמה קודמת ומכמ"ש קי"ט י"ח, ובינת אדם י"ב, שבה"ל מ"ב ל"ח, מ"ג קכ"ח, מגרו"מ מ"ח ל"ו].

יד. אשה ששכחה את העד בדיקה באו"מ.

1. האם חוצץ בטבילה.
2. וכן אשה שיש לה התקן תוך רחמי האם חוצץ.
3. וכן טבעת נובה רינג למניעת הריון שמכניסים לאו"מ, האם חוצץ לכתחילה ובדיעבד.
4. וכן אשה שלצורך רפואה מכניסה נרות או משחה לתוך או"מ, מצטבר שאריות שמודבק בפנים, קשה לה לנקות היטב, האם מעכב.
5. והאם שונה כאשר הניחה כמה פעמים משחה רק בתחלת הכניסה לאו"מ שלא בעומק.

[סכ"ו, פ"ת סקט"ז, רע"ח על ס"ז, נוב"י קמא ס"ד, רע"ח ס', מהרש"ם מ"ח קל"ט, קובץ תשובות מ"ג קע"ד, שיעורי הגרמ"ש קליין שליט"א].